Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 21 МАЙ, 1981 ШУ. ● № 62 (8352). ● Мах 2 кепиг.

КИНО ДОАХАРИЙ ДОККХА ДЕКХАР

Халкъа хьашташ дагакхабар, цуьнан карагlдуьла €Iуьлакхаш ма дарра а дог айдеш а кино лента тlе хьагойтар, коммунизм хьалъечa хьинаре дакъа лацар — цуьнца гу шийн кхоллама маlан а декхар а дуккхача къанийн советски кинематографа. ДегIаьвача социализма хьаладика экрана доккха декхар да СССР кинематографистийн IV съезда делегатийн теркама юкъамоттиге латтар. Из хьалийллай 19 мае Москве, Йоккхача Кремлевски дворецe.

Делегаташеа хьаьшеи бlайхача безамца тlанийнар новкъостийн В. В. Гришин, А. П. Кириленко, К. У. Черненко, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, И. В. Капитонов, М. В. Зимянин, Советски киноискусство малагlча хьал тlе я а КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа дола цуьн декхараш а дуьцаш доклад йир СССР кинематографистийн Союза правлене хьалхарча секретара Л. А. Кулиджанова.

(ТАСС).

ЦХЬАНА ДУ ТОХКАМАШ ДIАХОХЬОШ ДА

Некъ бера доcтам теле центр 19 мая. (ТАСС).

Дьълагlа ди да «Салют-6» — «Союз-4», — «Союз-40» яхача орбитальни комплекса тlа Коваленок Владимир, Савиных Виктор, Попов Леонид, Прунариу Думитру чувоагlача дулен халкъашта юкъерча экипажо болх бу.

Космически материаловедене программата хьежжа «Кристалл» яхача установка тlа тахан кхоачашъеш я советскии румынскии специалисташа кийчъаь йола «Капиллир» яха эксперимент. Цо лерхI капиллярноста эффекта ларда тlа микрогравитаце хьалашка хьалхие в белгалъьнча профилах монокристаллаш хьаде йиш йий хьажа.

Цу дийнахьа Попов Леонидеи Прунариу Думитрои кхоачашъю «Пановесы» яхачеи «Астро-2» яхачеи экспериментех йола с лаьрхIа операцеш, цхьана беча балха кинофотосъемка ю. Медицински тохкамаш дара планагlа космонавташа кхы цхьаьккха а сери чакхйоах дета-пхььний система тохкаш, хlаьта иштта тохк бlарга сиа ирали кlоаргали.

Коваленок Владимирен Савиных Викторен тахан кхоачашъю технически эксперименташ. Царех цхьаннe гучайоах орбитальни комплекса динамически характеристикаш цуьн конструкцешта малагlа низаш хуьли, шоллагlчо дlанийсъю космически аппараташта достам балара методаш.

«Салют-6» яхача станце тlа дlахохьош я экипажо хьалъеняча биологически объекташца ест йола эксперименташ. Къаьстта аьлча, космически полета влияни ст хьесия ожлача баьцойгlай мутационни процессаш чакх мишта йоал хьежа.

Телеметрически хоамашеа космонавтий доклдашеи яхачох Iилма-тохнама комплексо вина лертlа бу. Новкъостий Коваленок, Савиных, Попов, Прунариу могаш-маьрша ба.

ХЬА ЦIЕЙ, ПИОНЕРИ!

Пионерий горнай зовнаша 19 мае Iуьйрийна вай Даьхеи столице торжествении линейке гулбир ерригача союзни республикай ньона викалаш. Пионерий VIII Ерригсоюзни слета делегаташа зизаш дехкар В. И. Ленина Мавзолеиси Кремлевски пена хьалханшнарча Вовзашвоацача салтечун боарзан хьалхашка.

Иштта дlадоладелар берашта форума балха шоллагlв ди. Из нийсделар мехка къоначa ленинций организацин хьахинначa денца цхьана. Из чакхдаьлар Москван пионерий торжествении сбори слета делегатаьи «Динамо» яхача централъни стадионе торжествении вlашагlкхетарца.

Къонъелча самиа хет столица Петровски парк. Города къаьнагlчарех цаI бола спортивни гlирс ба лига. Аллеишка гlолла фаташ а отташ чакхваьлар цlе галстукаш ухна 60 эзарнал совгlа кlаьнки йиги — «Ерригача мехка пионераш Ленина тlуланха тешаме ба!» яхача марша котбаьнараш. Цар шоай моттигаш дlалнйцар байракхилгаша, эмблемаша, плакаташа, лозунгаша хозьлъча стадиона трибунашка.

Верашка моарпал хьеттар парте, комсомола, пионерий болама ветеранаша, пятилетка гвардейцаша.

Къонача таланташка къаьнга хьожилга хилар цlейн театрализованни дакъа. Стадионе цхьанхсина метта вокхаш а хьттама шийн говзал хьагойтар художественни самодеятельностол, спортсменашeи, къонача техникаша а «Зарница» яхача тlема - патриотически ловзара юкъе даькъа лоацараша а. Цlей чакхдаьлар хозача хореографически композицеца.

(ТАСС корр.).

ПАРТЕ ВЕТЕРАНАШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИИЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика общественни вахаре хьинаре дакъа лоцарах, къахьегамхошта коммунистически кхетам луча беркате болх барах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сиилен грамота лойла:

Болебанов Василий Павловичa — 1930 шера дена КПСС члена, пенсионера.

Буляев Алексей Поликарповичa — 1927 шера дена КПСС члена, пенсионера.

Васильев Иван Григорьевичa — 1930 шера дена КПСС члена, пенсионера.

Геращенко Федор Николаевичa — 1927 шера дена КПСС члена, пенсионера.

Демиденко Александр Ивановичa — 1927 шера дена КПСС члена, пенсионера.

Ноженкова Марфа Самойловнана — 1920 шера дена КПСС члена, персональни пенсионеркана.

Озерова Мария Васильевнана — 1927 шера дена КПСС члена, пенсионеркана.

Прорехин Василий Александровичa — 1931 шера дена КПСС члена, пенсионера.

Саркисян Яков Егоровичa — 1930 шера дена КПСС члена, Нохч-ГIалгIай профтехобразовании управлене иллен халхарен ансамбла вокхагlволча инженера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1981 шу, 18 май.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

БУДАПЕШТ. Венгерски городе Вишеграде хилар Болгаре, Венгре ГДР, Польше, Румыне, Советски Союза, Чехословаке централъни арахьарча торговлен банкий викалий совещани. Цар дийшар дунеи халкъашта юкъерча валютни рынкера хьал мехкий СЭВ члений банкий балха актуальни дешаши.

Совещане иштта дакъа лаьцар дунен халкъашта юкъерча экономически вlашин цхьана гlуллакхаш лелара банка а дунен халкъашта юкъерча инвестиционни банка а викалаша.

РИМ. Итале хаддаза айлу маьхаш. Тахан статистика централъни института (ИСТАТ) хоам ма барра, укх марарча шера марта бетта оптови маьхаш 1980 шере цу ханаца нийсдича 15.7 процент айденнад. Цу хан-юкъагlа Итале розничии маьхаш 19.9 процент лакхденнад.

АЛЖИР. Укхаза хилар аграрни реформа чакхъяккхара йолча къаман комиссе заседани. Цига дийшар алжирски юрташка революционни хувцамаш дара программа кхоачашъеш хьахинараш.

Заседане дакъа лоацаращка дlаденнача документаш тlа йоах, реформа чакхйоаккхаш Алжире национализаци яьй 1448 эзар гектар хия дехкача а на дехкача а лаьтташта. Царех 92 процент дlаденнад лаьтта доалачеи кlезига лаьтта долчеи ахархошка. Комиссе даиметlа 93.230 фиаллахашта хьакъоастадаьд лаьттaш, хlаьта уж вlашагlкхийттаб 6000 тайнтайпарча кооперативашка.

НЬЮ - ЙОРК. США-арча расизмаиеи полицейски террораи духьаллъьннача негритянски общественноста лукхача викалаша демонстраци йир Новый Орлеане (Луизиана штат). Бlаьш бола Iаьржа цlока дола американцаш города улицашка гlолла чакхбаьлар «Юхасопаде бокъо йоаца полицейски гlулакхаш!», «Дlаякхка расизм!», «Оаха нийсхо хьаех!» яхаш цlорагlча деттaш. Из демонстраци яра баьхан дар цхьаькха а дlамаиа бехке воаца вир негр вера бехке волча массехк «порядок лораерашта» духьала судебни дош ма гlоттаде аьнна моттигерча Iаьдалаша соцам баь хилар.

(ТАСС).

XIара дийнахьа хьадер дуккхагIа хилийта!

Республика фермашка

Хьайбай продукташ яхарен йоахарен планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдара деррига шоай низаш оарцагlдаьха къахьегаш ба республика хьайбаш леладераш. Колхозийни совхозийни фермай болхлоша дlабахача биъ беттеи ах беттеи дика толамаш даьхад. Укх шера 16 май хьатlаотташ соахкарчул дукха а дукхагlа хьайбаш декхад пачхахьалкхенга Грозненски, Надтеречни, Нохкай - Юртовски, Шелковской районий боахамаша. Республике гlолла пачхахьалкхенга ерриге ехна шура 13 процент дукхагlа я, фуаш — 7 процент, тха — 15 процент.

Малгобекски района боахамаша пачхахьалкхенга ехка шура 19 процент дукхагlа я, хlаьта Надтеречни района боахамаша ехкар — 43 процент. Дукха а дукхагlа шура йоах Грозненски, Назрановски, Наурски, Сунженски, Шалински, Шелковски районий боахамаша а.

Ерригa республика хьанийцача 69 процент кхоачашъяьй пачхахьалкхенна шура дlаллара ах шера план. Из соахкартул дукха а дукхагlа я.

Дика толамаш даьхад республика коа тlара оалхазараш леладераша а. Грозненски районе фуаш дукхагlа декхад 17 процент, Шалински — 19 процент.

Республика хьайбаш леладераш торонаши хьалаши долаш ба ерригa хьайбай продукташ йоахара ах шера планаши декхараши дика тlехкхоачашдара.

Ачалукски минеральни хий деча завода болхлоша яхь йоаржаьй цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера тlаийца доккхий декхараш хапал хьалха кхоачашдара. Цига хьалхалаттачарех я коммуниста Саутиева Фасимана кулгаладеча смена коллектив. Цхьаккха ди дlададахийтац цо ший дийнахьара норма 115—120 процент кхоачаш ца еш. Заводе дикагlйола кулгалхо а общественница а лоархlаш я Фасиман.

СУРТА ТIА: Ф. Саутиева.
И. ПЛИЕВА сурт.

Нохч-ГIалгIай АССР гlишлон управлене № 7 йолча гlишлон-монтажни управлене болх беш я хьона бетонщица Магомадова Аьсет. Къахьегара тlера йолаш, балхах кхеташ, тlадилла гlуланх сихх а дика а чакхдоакхаш хилар бахьан долаш дукха еза из коллективе. ХIанз шийн новкъосташца цхьана Н. Анисимова цlерагlча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе технологически установка хьалъеча хьинаре къахьегаш я хьалхалатте бетонщица.

СУРТА ТIА: бетонщица А. Магомадова.
З. БАТЧАЕВА сурт.

Пхе бетта план яьй

Вай мехка дукхача городашка болх беш я Москвески «Котлоочистка» завода участкаи филиалаши. Баккхски производственни участка Грозненски филиал заводе хьалхалаттачарех я.

ХIара бетта укхаза дика кхоачашъю пачхахьалкхен планаш. Филиала котлоочисташта юкъе шерра яьржай «Болх эффективнок дикеи бе!» яхача девизагlа йола социалистически яхь. Коллективо 15 мая дерригача техникo - экономически хьокхамий пхе бетта задании кхоачашъяьй.

Дукха балхаш даьд «Грозэнерго», «Дагэнерго» районни энергетически управленей йовхала - электроцентралаши кеи республика гортеплосета предприятешкеи.

Толамаш доахача хьалхарча мугlаре ба котлоочисташ «Знак Почета» ордена кавалер Григорьев Эдуард, Путятин Дмитрий, Лучко Александр, Неврик Анатолий.

С. ХАРИТОНОВ.

Дика хоамаш

Хьайбай боахам дегlабоалабара хаддаза йоакхо ю Грозненски района «Куларинский» совхоза кулгалхоша, партиомо, рабочкомо.

Эггара хьалха вlаштlехьдаьккхад цар хьайбашта шортта доакъар хургдола гlуланх. ХIара шера совхоза механизаторaша шин эзар совгlа гектара тlа дlаюв доакъаре лаьрхlа хьажкlаш, рапс, люцерна, вlашагlъаьбъкеи горохи, кхыйола культураш. Цудухьа хьайбашта шортта доакъар хул. Цуига хьежжа алсамйоал продукци а.

Дlабахача биъ бетта планагlа дlаяла йоагlар 390 тонн йолаш хьайбаш леладераша дlаелай пачхахьалкхенна 453 тонн шура. ХIаьта хlара кхоабача lаттагара цар яьккхай 1051 килограмм шура, цlаи 127 процент кхоачаш а еш. Массехк процент дукхагlа я из совхка цу юкъа яьккхачул.

Толаме кхоачашъяьй совхоз дулх дlадаларa план а. Планагlа 40 тонн дlадала доагlаш дlаденнад 46,4 тонн.

Иштта дика хьокхамаш а гойташ бериoте къахьег совхоза шлика а фермай коллективаша. Царна юкъе яьржача социалистически яхье хьалхале яьккхай планагlа яинха эзар 221 тонн йолаш шоай доахангара 252 тонн шура яьккхача Абдулазиева Султана кулгалдеча № 1 йолча шурий ферма коллективо. ХIаьта республика фермаштеи бригадаштеи юкъе яьржача социалистически яхье котъяьннарг а лаьрхlа республикански газеташ тlа чlоагlдаьча Сийлен улга тlа яьккхай из.

Хьинаре къахьег шоаш леладеча доахангара цу юкъа планал совгlа ткъеста тонн шура яьккхача Кадырова-Яхас кулгалдеча № 2 йолча шурий ферма коллективо а.

Тlа-тlа хьайбашнарa дукхагlа шура а йоахаш балхаш ду доярийла. Дlадахача шера хlара ше беттача lаттагара 4348 килограмм шура яьккхаяп Алимерзоева Маймата, 4153 — Исаева Люба. Укх шера кхы а дикагlа хьокхамаш гойта уйла йолаш къахьегаш ба уж а царца яхь лелаю доярхаш а. Дlабахача биъ бетта хlара ше хьомача lаттагара 1582 килограмм шура яьккхай Исаевас, 1412 килограмм яьккхай Алимерзоевас. Цар саяна дика хьокхамаш гойташ къахьег Умарова Суайбета, Мусхутова Кебирата, Усманова Халана, кхы дукхача доярхаша.

• • •

Доккхий толамаш доахаш къахьег цу района «Юбилейный» совхоза хьайбаш леладераша а. Цхьа бутт хlабаа кийтаи цар пачхахьалкхенна продукци дlаллара планаш дика тlехкхоачаш ца еш. Дlабахача биъ бетта планагlа дlаяла йоагlар 135 тонн йолаш дlаеннай 160 тонн шура, 11,7 процент кхоачашъяьй цар дулх дlадалара план.

Доярхашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха я Ленинен Къахьегама Цlеча Байракхеи орденаш лелаю Хожбахмадова Зинаит. ХIара ше беттача lаттагара 1420 килограмм шура яьккхай по биъ бетта. Цо санна оасарле дакха йолаш балхаш ду цу юкъа хlара lаттагара 1250 — 1255 килограмм шура яьккхача Умиева Мизана, Исаева Тауса, Калачева Прасковьяс.

• • •

Дlабахача биъ бетта хьайбай продукташ дукхагlа яхар духьа колхозашеи совхозашеи лелаьча социалистически яхье котъяьннарг а лаьрхlа республикански газеташ тlа чlоагlдаьча Сийлен улга тlа яьккхай Назрановски района «Экажевский» совхоз.

Дlадахача шера даьлачул дикагlа хьокхамаш а гойташ къахьег совхоза хьайбаш леладераша цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера. Пачхахьалкхен шура дlаллара план кхоачашъяьй 109,7 процент, хlаьта дулх дlадалара — 100 процент. Планагlа хlара кхоабача lаттагара яинха эзар 592 килограмм шура йолаш яьккхай 743 килограмм.

С. АУШЕВ.

ЖА ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМ

Цхьа устагlа ца болийташ шоай жа lаьгара даьхар Надтеречни района «Минеральный» совхоза болхлоша. Хьалхе а дика кийчо яь чакхъаьккхар уж дахкаш йолa ха а.

Планагlа бlаь устагlана тlехьа бlаь lаьхарг хила безаш бар совхозе. Хила боагlараш 7300 lаьхар болаш хиппараш 7470 ба.

ХIаьта районе эггара дикагlа хьокхамаш да вокхагlволча жа lуно Магомадов Лечас кулгалдеча бригада. Цар хlара 100 устагlана тlехьа 141 lаьхар хилийтаб. Шоллагlча метте ва вокхагlвола жа lу Яндаров Хьусен. Цо 112 lаьхар хилийтаб. Кхоалагlа моттиг яьккхай хlара 100 устагlана тlехьа 107 lаьхар хилийтача Хусиев Нурдеи Идрисов Шеипен.

Совхоза къахьегамхой укх лешошка жа ларга кийчлуш ба. Из болх толаме чакхбаккхара мел эшар кхоачашдаьд. ХIанз уж ларгаргдолча моттигашка кlир тохаш латт. ХIаьта ерригa болх беш хургйола техника кийча я.

А. ХАЖМУРАДОВ.

УКХА ШЕРА 19 МАЯ ШУРИН ФЕРМАША БАЬЧА БАЛХА ХЬОКХАМАШ ГОЙТАШ ЙОЛА СВОДКА

Районаш	ХIара lаттагара дийнахьа яьккхар (кг) 1980 шера 19 мая	1981 шера 19 мая
Шелковской	6,4	9,7
Наурски	8,6	9,6
Грозненски	8,6	8,9
Гудермесски	7,9	8,3
Надтеречни	6,2	8,0
Шалински	6,0	8,0
Сунженски	5,9	7,0
Назрановски	6,5	6,9
Малгобекски	6,0	6,3
Урус-Мартановски	6,1	6,2
Ачхой-Мартановски	6,4	6,1
Республике гlолла	7,3	7,9

ОАСАР ДУ «МЕХАНИЧЕСКИ ЦЕЛО»

КОМСАШТА ГIУЛАКХДАРА ОПЫТАЦАРА

Инъ бlаьй ткъаьн пхиъ гектара тlа я Магlалбикерча Ахриев ГIапура цlерагlча совхоза комсий беш. 230 гектара тlера яраш хьувкъам душ я. Укх шера района боахамашта юкъе эггара дикагlа царна Iунал делга вlаштlехьдаьккхад цу совхозе.

Шийтта балха дийнахьа чакхдаьккхад укхаза тlера лаьтта дlадаьккха комсаш хьагучайоахилга. Социалистически яхье а баьнна хьинар яхо па деш къахьегар бахьан долаш март бетта из болх чакхбакка вlаштlехьдаьлар совхоза механизаторий.

— Из болх сихеи дикеи чакхбаккхара совхозо 1800 сом премии а ениа шин дийнахьа салаlийтар тха механизаторашка, — йоах отделене управляюще Касаев Юсапа. — Тlехьа сaг латта ца везаш хьинаре къахьегаш вар хlара тракторист. Цаlи-ах — шинъ балха норма кхоачашйора цар хlара дийнахьa. Цхьабакъда, болх бора Iурра денз баьдъерззалца. Шоай къахьегама иштта лакха мах бaро дегаш ураоттадаь кхы а хьинарегlа болх беш хьабоагlа тха механизатораш.

Апрель бетта 25-ча денга йистедаьлад совхозе шпалера тоарен чlонан яттlалехьа аьникссаьргех комсаш хьалъехкарен балхаш. Комсий хьувкъама къаьстта лоархlаме да уж балхаш ханнаьа чакхдахар. Из кхета а деш, дерригa низаш оарцагlдаьхадар кулгалхоша цу балхашта. Белгалдаьккхача кхоачаш ба алхха цаI — совхоза кулгалхошта, специалисташта, контора болхлошта хlаравена тlачlоагlъьа хьувкъам луча комсий цхьацца гектар, цу тlа кулг-кара де дезаш мел дола балхаш цо а цуи цlагlарча дезалаша а чакхдоахаргдолаш.

Мугlаpерча болхлой санна шо-шоай гектараш я совхоза директора, керттерча агронома, кхыболча кулгалхой. Ханнахьа де мел дезар даь, хола тоаьь латт цар комсаш. Цар дикеи иштта болх баро хьинар айду комсаш леладерий, лакхбу дикагlеи сихагlеи комсашта Iунал дара болх чакхбаккхара тlехьара цар лоlам.

Шпалера тоаеча, комсаш хьалъехкеча къаьстта дика болх беш, балха нормаш тlехкхоачашъеш чакхбаьлар комсаш лелаераш Хажиева Зайдат, Ибрагимова Букка, Заитова Яахмат, Каримова Зажу, Алабаева Залпа, дукха кхыбараш. ХIанз комсашта гlа тохаш тlайолаенна совйола ткъовропташ дlайоахаш, механически оасар деча мугlарашка дlа ца доаккхаш дикa оасар деш ба уж.

Комсашта Iунал деча балхашта юкъе эггара дукхагlа къахьегам эша болх ба комсий мугlарашка кулг-кара оасар делга. Магlалбикерча совхозашка болхлой ца тоъача хьалашка lалаьмате боккха лоархlам болаш да механизированни оасар делга вlаштlехьдоаккхилга, комсий мугlарашка а тlехьа «Чечено-ингушвино» объедненe новкъосталца техникаца оасар делга дика дlадоладаьд совхоза механизатораша.

Цу гlулакха укхаза пайда эц МПВ-1 яхача укх тlехьарча шерашка араханйоача машинах. Цо комсий мугlарашта юкъе культиваци ю, оасар дlадоаккх.

Комсий мугlарашта юкъерча шоралга хьежжа шерье а готтье а йиш йолаш я из машин. Цул совгlа, дехьеи сехьеи культиваторах доахка хьоанаш дlакхийттача комсий кlотарга хlама дергдоацаш аьрхlдаь да. Цо торо лу комсий кlотарга зулаз ца деш, комсашта юкъера оасар дlадаккха.

Бакъда, цу машинаца беш бола болх оасара овла чlоагlбалалехьа бе беза. ХIана аьлча, овла чlоагlболча комсий мугlарашка лела хьоанагlалаш аьрхlдаь хилар бахьан долаш оасар цlендаь дlадоаккхаргдац. Соахка lоденнача оасера фуно зlырг тохача хина цу машино кара оасар де ца делаш цlена лоаттаю комсаш.

Комсаш лелаерашa «механически цел» оалаш йолча цу машинаца укх шера шоза оасар даьд хьувкъам бала безаш йолча 230 гектар комсашта. Цудухьа уж кхоачамболлаш оасарах цlена а я. Кхы а кхоза—дикaлa цу машинаца оасар де лерхI совхоза механизаторaша.

Пхи агрегат я совхозе механически оасар дера кийчъяь болх беш. Цу верда техникаца дикa къахьегаш ба трактористаш Гугаев Ахьъяд, Тушиев Абусаlид, Исханов Ахьъед, Нинархоев Iусман, Гулаев Жунид. Норма 6 йолча, дийнахьа 8—10 гектара тlа оасар ду царех хlаране.

— Боахама чlоагlа пайда луш да машинаца оасар делга, — дуьц совхоза директора Бухадиев Сайпе. — Механически оасар деча цхьан агрегато дийнахьа 25 саго беш бола болх чакхбоакх. ХIаьта вайна гучча тайнара, цlена а я комсий плантацеш. Механически шоза оасар даь я уж. Совхоза механизаторaша дика кхетаду комсаш лелаяра кхоане мачогга дукхагlдола балхаш техникаца дергдолаш гlулакх вlаштlехьдаьккхарца кхзасина йолга. Цудухьа механизаторaша, инженерни служба дукха къахьийтад кердача тайнара уж агрегаташ кийчъеш, лертlа цар болх дlаболаболийташ.

«Чеченингушвино» объединене, КПСС Магlалбика горкомов халкъа депутатий горсовета исполкомов хьалхаьцай ГI. Ахриева цlерагlча совхозе машинашца комсашта оасар дара даькъе Iоаль опыт. Иштта района беррига комсаш лелаерашта ма могга а яьй.

Дукха ха йоацаш ахриевний опыт районерча комсаш лелаеча отделенешта, бригадашта, специалисташта дlайовзийташ семинар чакхъяьккхар ГI. Ахриева цlерагlча совхоза комсаш лелаеча отделене.

Семинаро гулбеннарашта дlагайтар хьувкъам луш йола комсаш йолча хlара боахаме механически оасар делга вlаштlехьдаккха йиш йолга. ХIара совхозе йолаш я МПВ-1 агрегаташ, уж тlехьакхаза трактораш. Болаш ба лакха говзал йола механизатораш. Агрегаташ кийч а яь болх вlаштlехьбаккха мара безац. ХIара боахаме сихагlа дlадоладе дезаш чlоагlа пайдане гlуланх да из.

А. ХАРСИЕВ.

ПЯТИЛЕТКА — ДИЪ ШЕРА

Грознерча «Родина» совхозе ялх-ялх бригада я баьцадаараш соми кхебеш. Доккхий толамаш даьхар цар итталагlча пятилетке. Планал совгlа пачхахьалкхенна дlабелар 3188 тонн соми 5455 тонн баьцадаараши.

«Цхьайтталагlча пятилетка планаш — диъ шера» яхача девизагlа къахьег совхоза къахьегамхоша. Цар лерхI планагlа дlадала делараш 9700 тонн долаш, 10800 тонн баьцадаараш укх шера пачхахьалкхенна дlадала, хlаьта сои — ах эзар тонн. Из толам баккхара деррига шоай низаш оарцагlа а даьха кхашка, бешамашка къахьегаш боакх бригадашкара болхлой. ХIанзале дlайийнaй помидораш 146 гектар, нарсаш — 71, кабуц — 53, мерза сибаз — 27 гектар, кхыйола культураш.

Баьцадаараш леладеча бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхе яьккхай Солнышкина Антонина Дмитриевнас кулгалдеча бригада болхлоша. Цар ханал хьалха дlайийна яьхай помидораш, нарсаш, кабуц. ХIанз мерза сибаз дlадуаш боакх уж.

Хьинар ца кходеш къахьег сомий бешамаш лелаераша а. Царна юкъе яьржача яхье хьалха ба совхоза комсомольски организаце секретара Сайдаев Айса Мидиевича кулгалдеча бригадера болхлой. Цар а дикка ханал хьалха кхоачашдаьд шоай керттера бешамашкара балхаш. ХIанз бешамашка хий дехкаш, зене йолча хlамашта духьала молхаш еттаи боакх уж а кхыча бригадашкара болхлой а.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

ТЕШШАМЕ ГІА БОАХАШ

Соми бьацадаараш кхедеча совхозашта юкъе республике цІи хеза боахам ба Сунженски района «Ассинский» совхоз. ДІаяхача пятилетка цхьа шу дІадахийтанзар цун коллективо паччахьалкхена сом. бьацадаараш дІадалара социалистически декхараш кхоачаш ца деш. ХІьата Даьхенна юртбоахама продукци дІаялара пхе шера план диъ-ах шера кхоачашйир.

Из толам баккха къаьстта доккха новкъостал дир Ленина, Къахьегама Цlеча Байракха орденаш лелаеча коммуниста Адуев Халид Исраиловича кулгалдеча йиславгІча бригада коллективо. Масала, паччахьалкхенна бьацадаараш дІадалара план — кхаь шера, хІьата сом дІабалара план — диъ шера кхоачашйир цо. Кхоаза планал дукхагІа а йолаш чуэцар цар хІара шера помидораш, хІьата нарсаш — шозза, сом — 40 процент дукхагІа.

Доккхий декхараш латт Халид Исраиловича бригадана хьалхашка цхьайтталагІча пятилетка укх хьалхарча шера. Цун коллективо дош деннад Іажаш шера план 215 йолаш хІара гектара тІара — 250 центнер, гуржий боалаш планал 40 центнер дукхагІа болаш — бІаь центнер, бьаца комараш план 78 йолаш — бІаь центнер чуэца, ХІьата лаьрхІар кхоачашдара махулла тешамегІа лард йолла гІерташ къахьегиш а ба хІанз.

Бригада соми беш. Тхо цига кхаьчача хана зене йолча садоахкача хІамашта духьала молхаш тохаш боахкар трактористаш Лисицин Николайи, Жилинов Владимири. Укх шера диалагІа бу из болх. Цар агрегаташ чакхъяьннача метте кхыча бесса ласт гаьнаш — молхашца сийнъю укх. Гаьнашта тоха маркІал кийчбеш сом кхебеча звено звеньевая Масненко Рая я.

— Мичаа шуна бригадир? — хьаттача:

— ХІанз хьава везаш ва. Молхаш я вахав из, — жоп делар Раяс.

— Миштта хет хьона, кхоачашдуларгдий шуга оашош тІаийца декхараш?

— Сом лийрхІачул а дукхагІа чуэцаргхиларах шек яц со. Беша юкъе а дьало хьажал шо гаьнаш мел дика летай. ХІьата бьацадаарех уж леладечар лургда шоана жоп.

Молхаш тоханза йолча беша юкъедоал тхо. Бакълув Масненко. Тамаш ялла чІоагІа летай гаьнаш. Беша гІолла лелача тхона цхьа ха яьлча хьатІаноагІа Адуев Халид.

— Фу бахьан да гаьнаш миштта чІоагІа латар? Укх шерара Іа дукха шийла доацаш лаьтта хилара-м дац из? — хьаттача:

— Из а да. Цунца цхьана, дукха балхаш даьд тха коллективо беша, — жоп делар Халида. — Гаьнаш ерригаш а соахка гураьхьа еІар оаха. Хьувкъам алсамбаккха йиш хулийтача агротехнически гІулакхех цаІ да из. Іайна махарра, кІезига дийллар лоа. Цудукъа кхоачам болаш яцар лаьттанца Іайна тІоадал. Цун боарам меттаоттабара бІаьстан юххье чудуийташ шозза хий диллар, цул тІехьагІа зиза техача вегетационни хьисапе цІаьхха а диллар, гаьнаш мугІарашта юкъера лаьтта цамцадоаккхаш шозза аьхар, оасар дІа а доаккхаш. Цул совгІа, минеральни, органически удобренеща тоъал лаьтта хьаьндир, хІьата хІана зене йолча садоахкача хІамаща цъовсам лоаттабеш да. Из болх сом чуэццалца бергба. Цу дерригне а йоалаьй беш шоана гуча хьала тІа. ХІара гектара тІара 300 центнерал кІезигагІа боацаш Іажаш чуэца вІаштІехьдаргхиларах сашено а яц. Ниттa дика да гІулакхаш бьацадаараш леладерий а. Агротехнически толашагІа йолча ханашка дІайийна нарсаш а помидораш а низ болаш дегІайоагІаш латт. Царна хІанзле кулг-кара шозза оасар а даь, из болх чакхбаккха яхлагІча бригадана новкъостал деш ба тха бьацадаараш леладераш. Дика летай бьаца комараш а. ХІара гектара тІара хийцца 120 центнер ларгья. Помидораш а нарсаш а лаьрхІачул дукхагІа йоха вІаштІехьдаргда. Из гІулакх чакхдаккха аьттув боаккхаргба «Ассинский» консерви завод укх шера тха боахамах хьатеха хиларо. Хьаьнхача, яхьа моттиг йоацаш йохкайолийташ кхай тІа а ца ядийташ, хийцца дІалла йиш хургья консерви заводе укх шера нарсаш а помидораш а.

— Ниттa дика хьондамаш гойташ, оасаре болх бе малагІча торонаша карегІдоалийт шоана? — аьнна бригадирага хьаттача:

— Укх тІеххьарча иттех шера башха хувцашъяц тха коллектив. Цудухьа наха дика дова бригада доалахье дола лаьтташ. Хьувкъам алсамбаккхара малагІча кхашка мел удобренеш товса, маца хий дилла, зене йолча хІамашта молхаш тоха еза хов. Цхьабола нах ба тха коллективе соми бешарча кхыметтел хІара гаьна хьал хоаш. Царех ба, масала: Джавбатырова Хадишат, Смородина Клава, Пазирова Яха, Масненко Рая, Король Полина, Салова Мила, Мамачиева Таиси, кхыбараш.

Цул совгІа, хІара саг ше хьадечох бехктоххам хеташ, дог лазаш ва. Де доладаьр кхоачаш ца деш Іац. Балха чакхъяьлча а цІа ца болхаш хьинаре къахьег эшача хана. Эггара хьалха цу гІулакхаша вІаштІехьдоалийт тха коллективо иштта оасаре болх бе. ЧІоагІа тержам тІабохийт тха коллективе хьувкъам совбаккха йиш хулийтача торонех пайда эцара а. Масала, бІаь гектар соми беш я бригаде. Цунах 35 гектара тІара яр мара яц хьувкъам луш. Кисар къона беш я. Цига хиина къаьна во латаш йола гаьнаш дІа а яьха, кердача «Голденделешес», «Халденделешес», «Ределешес», «Джанатан» яхача сортех йола Іажий къона гаьнаш дІаесгІай оаха. Цар сом дукхагІа а чІам болашагІа а хул, — йоах тІеххьара Адуева.

Шийх лаьца хІама алансар Халид Исраиловича. Цхьабакъда, бригада барт чІоагІбаьр а толамца къахьега наха хьалаш вІаштІехьдаьхар а Адуев хилара шеко яц. Сатем боацаш, ха ца лоархІаш ше а къахьег цо, цуга хьежжа наха а бу болх. ХІьата Халид Исраиловичах къаьстта дувца а доагІа.

ШайтталагІа шу да дукхьал «Ассинский» совхозе бригадиралла цо болх бу. Цул хьалха Казахстане бьацадаараш, соми бешамаш лелаеш къахьийгад. Цу юкъа хадданза шийх балха говзал лаккхъеш хьа а воагІа, ховш долчох кхоачам а ца беш. Серноводскера юртбоахама техникум яьккхачул тІехьагІа, заочно Орджоникидзерча юртбоахама институте деша отт. ХІанз ялхлагІча курсе, а ва.

Дезалий дика да а ва Адуев. Даьхе езаш, советски обществана накъабартболаш хьалкхебу цо шийх дезал. ХІьата цун кхо йоІи бархІ нІаьнки ва. Царех цхьан воІо университет, шоллагІчо Серноводскера юртбоахама техникум яьккхай, хІьата шин йоІо — медицински кооперативни училищаш. Цул совгІа, кхы а цхьа йоІи воІи университете дешаш ба, бисараш — школе. ШоллагІча воІо — Султана даь къахьегама никъ лаьцаб. Техникума агрономически факультет а яьккха хІана цхьайттаалагІча бригада бригадира гІонча волаш болх бу цо, юртбоахама институте деша ваха кийчлуш а ва.

Иштта, вахаре бІубенна гІа боахаш хьаоагІа сий дола къахьегамхо, КПСС Сунженски райкома бюро члени Адуев Халид Исраилович.

М. ХАМАТХАНОВ.

Дукха хана деиз хьинаре къахьегаш хьайоагІа СССР 50 шу йизара цІерагІча Грозненски химически завода № 16 долча цеха аппаратчик Зинаида Федоровна Спытко. Дика довз цунна шийх гІулакх, хІьата технологически режим нийса лелаю.

Хьалхалатта болхло хиина ца Іеш З. Ф. Спытко кагирхой хьехамча а я. Цехе болх беш ше йоаккхача хана производстве болх бе бьахкача дукхача кагирхошта шийх говзал дІаІомаьй цо.

СУРТА ТІА: аппаратчик З. Ф. Спытко.

●

Автоспецоборудовани яхача Грозненски опытно-экспериментальни завода механосборочни цехе тІехдика къахьегаш ва слесарь-сборщик Станислав Григорьевич Максимов. Йоккха балха опыт йолаш, лакха говзал йолаш, ше каралаьца гІулакх дукха дезаш волча хьалхалаттача слесара хадданза 20 — 30 процент тІехкхоачашъю балха нормаш, хІьата цун болх дика хиларца белгалбоалаш а ба.

СУРТА ТІА: хьалхалатта слесарь-сборщик С. Г. Максимов.

З. БАТЧАЕВА суртеш.

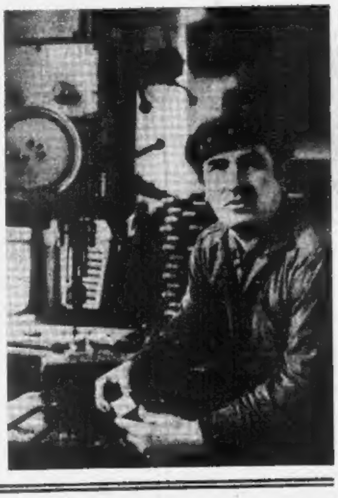

Цхьаьнха совгІат тІаккхийттад

Советски Эскара мугІарашка гІулакх даь а ваьлча 1963 шера «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприятe балха вера Виктор Иванович Нетреба. Цун къахьегама никъ дІаболабелар ремонтно-турбинни цехе цхьоалагІча разряда слесарь волаш. Чоалханеча турбинни оборудованеца ремонт ераш балхах дика кхеташ опыт йолаш а хила безар. Бакъда юхьанца Нетреба Викторга царех цхьаниха а яцар. Къоначa болхлочун аьттув баьлар из йоккха опыт йолча слесара Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни энергетикаца Юрий Николаевич Плешановаца болх бе волавалар.

Къона слесарь бокхача терцамца хьожаш хулар шийх хьехамчо дечунга, цо санна де гІертар хьадеш дар. КІаьд ца луш цо къахьегаро дукха ха ялале торо елар турбогенераторий тайп-тайпарча уалашта ремонт елга карадерзаде.

Шераш дІаухар, цуица цхьана денгара денга лаккхлора слесара Нетреба Викторa опыти говзали. ХІанз из ялхлагІча разряда слесарь а бригада кулгалхо а ва.

Бригадири цуь бригаден шоашта тІедилла декхар дикен шийх ханнахьел кхоачашдеш ба. Кулгалхо шийх болх безаш шийца болх беш бараш из безийта ховш ва. ХІанз ше йоккха опыт йола специалист а кагирхой хьехамча а ва из. Кхоаза вІашт-та къахьегамхой депутатий Заводской районни Советe депутаталла хержав из.

Республикански социалистически яхье дика толамаш дахарах «Грозэнергоремонт» коллектив республикански Сийлен улга тІа яхьар а дац Нетреба Виктор Ивановича дакъа доацаш.

Дукхача хана дакха тІазат доацаш цо къахьегар дукхача Сийлен грамоташца, барналашца, дезача совгІаташца белгалдаьккхад. Цун портрет Заводской района Сийлен улга тІара Іодоалаш дац. ХІьата иттлагІча пятилетка заданеш толамца кхоачашъярах цунна цхьаькха цхьа совгІат — Къахьегама Сийлен III степена орден еннай.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Баркал оала гІулакх

Ноябрь бетта шийло Іуйре яр. ДегІах чакхбала санна хьеналар мух. Массаза а санна уйлангахьа наха водар Шалински газови служба начальник У. М. Хутаев. Іуйрийна бархІ сахьат даьннадацар, бакъда, контора наІарга цунга хьежаш дукха нах бар газах пайда миштa ийбе беза ха баьхка.

— Увайс, со хьо волча цхьа дехар долаш вена, газацара гІулакх нийса дац са, — аьнна дІатІавахар цунга хьежаш хиннарех цаІ.

Болар лаьгІ а деш хьаттар Увайса. — «Фу хиннад цига?»

— Газах йоахал хьалгІац, бераштa шийла я.

— Дика да хІьата, кабинете хьачувола, хьа адрес дІа а язда цу гІулакхага хьажа нах дІабовхнийтаргба, — аьлар начальника.

Увайс Мингаевич шийх кабинете дІачуваьлча цунга хьежаш мел хиннараш цунна тІеххьа болабелар. Эггара хьалха Увайса ладийгІар дежурни диспетчера хоамага «БІарччача дийнахьа тайп-тайпара сигналаш хулар конторе газах лаьца. Газацара гІулакх нийса ца леладеш хилча дукха хатараш хул. Дукха ба проектни документаци а доацаш шоашинкара шоашта газ чуехкараш. ТІаккха газ хьахеца тхоаь, яхаш дехар ду. Дукххаза а нийсденнад газ хьалсегача а йите хийла фусамдай цІагІара арабаьле дІаболхаш. ХІьата хІанз эггара бехкткамегІа йола ха хьатІа маьттайиб. Хьама веза газ мел йолча цІеношка газови оборудованех пайда ийбара инструктаж дІайовзийтайий». Из дерригa а Хутаев Увайса уйлашка гІолла чакхийккхар.

ХІаране дувцаш дар шешийна къувлар дар. Увайс Мингаевича хІаранега сих ца луш ла а дугІаш, лоархІамегІдар тетрада тІа дІаяздора. Цунга а, цуниа раьза болаш арабоагІача нахага а хьежача ха хала дацар цо цар дош оазабезам ца беши нийсен хьоастадеш хилар, кхыча дешашца аьлча, цу сага шийх моттиг кораль хилар.

Диъ шу да Шалински газови служба начальник волаш Хутаев Увайса болх бу. Цу юкъа цо шийна гонаьха кхотаьй барт тайнеи дикадар карагІдаргдолеи коллектив. Цу коллективa хьалхашка доккхийи чоалханеи декхараш латт. ЦхьайтталагІча пятилетка хьалхарча шера КПСС XXVI съезд чакхъяьннача тІехьагІа уж деккхараш кхы а доккхагІа хиннад.

— Карарча шера тха коллективо керда толамаш доахаргда районе бахача нахе гІулакх деча, — йоах газови служба начальника Хутаев Увайса — 5000 гарета саг чуваха цІеношк 60 совгІа коммунальнo - бытовойи промышленни объекти я оаха гІулакх деш. Болх лаьрххІа оттаьйча графикагІа чакхбоаккхаш ба. Карарча хана оаха гІулакх деш я Шали, Автуры, Герменчук, Сержень-Юрт, Белгатой, Зlамига АгагІа, ЧІир-Юрт, Дуба-Юрт.

— Керттера тха декхар да ерригача газопроводий график телха ца еш нийса лелаяр, газах пайда ийбеш болча нахага газах пайда ийбара бокъонаш ца телхайтар, газови приборий балха тІахьожам лоаттабар, — йоах начальника.

— Тха балха тІа дагадовццар хул, — дувц дІахо У. Хутаева. — Масала, 1980 шу доладуш тха болхлой чІоагІа къахьега дийлар. ЦІавхха дьаленй ихкъенивар. Из бахьан долаш цІаьхха газ кІезигьелар нах чубахача цІеношка, районе промышленни коммунальни предприятешка. Из нийсденнад йоккха давлени йола Шали—Белгатой доазон тІара газопровод дІахьовлаленца хиларах. Хьоттама хьалаше новкъарло йора аьнна ца совцаш тха служба болхлоша 4 дийнахьа дІаьаккхар из авари.

Шалински газовикий коллективо тоъал мероприятеш чакхйоах наха гІулакх дара хьалаш тоадара тІаерзаяь. Масала, 1980 шера цар вІашагІъеллай керда газорегуляторни пункт, цо торо ейнай «Джалка» совхозерча поселка дукхагІа йола улицаш газаца теишаме Іалашъе.

Шоай хІара деннарча хьинареча къахьегамца белгалбаьнна ба мастер Шехаев Шамиль, слесараш Джамалханова Аьсет, Хатуев Рамзан, Абубакаров Бадруди, аварийни машина водитель Вахабов Ваха, иштта кхыбараш. Уж берригаш а массехказа бариалаш аларца, совгІаташ даларца белгалбаьхаб «Гудермесмежрайгаз» управлене.

Шийх бехктохкам дика кхетабеш йолча Шалински газови участка коллективо шийх хьинари низ кхоадац 1981 шера тІайийца декхараш кхоачашдара.

М. ЭПЕНДИЕВ.

Іалама къайленашка

ПРИМОРСКИ КРАЙ. Форда организмашта химически а биохимически а тохкамаш деча уникальни балхаш деш я СССР АН Гевнарча Малхбоалерча Іилман центра биоорганически химе Тихоокеански институт (ТИБОХ). КІарпхал цІока долча, позвоночкаш йоацача, кхыча форда чу лелача организмашта тохкамаш дича гучадьннад тамашийна хІамаш.

Генетически инженерс толамаша торо хулийт таххавехьа а практически гІулакхашка диллача эггара лоархІамегІа йола беловаши пептидаши биосинтетически хьисапе яхара планировани е.

ТИБОХа Іилмахоша халкъе боахама практикана юкъехьош дола дакъа дегІадоагІаш да. Алкха кхачан промышленностана иштта гучадьнна дукха хІамаш юкъедоаладарах хІара шера хьабоала экономически пайда миллион сом гарта ба. ТІеххьарча массехь шера института Іилмахоша кердача биохимически препаратаща, физиологически активни соединенеш яхара способашта, дола 30 гарга авторски свидетельство даьккхад.

СУРТА ТІА: института болхло Беленев Алексей ТИБОХа Іалама соединеней лабораторе болх беш ва. Укхаза кийчъю технологически схемаш, химически реактиваши биопрепараташи йоах. Уж цул тІехьагІа химически, химико - фармацевтически промышленносте дІачутел.

Ю. МУРАВИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТолашагІйолча цехе

ХІара шера дика къахьегаш хьайоагІа Назрановски ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» завода коллектив. Укх шера биъ бетта продукци арахецара а из паччахьалкхенга йоххара а план цар кхоачашйир 103 процент. Планал совгІа сехар 138 эзар сома маьха продукци. Дика толамаш дахарах КПСС обкома, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦІе байракх елар цунна.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш яхье хьалха латташ хьайоагІа укхаза литейно - прессови цех. Укх деношка цига хилар со. Цехе дІачувоаллача доккхача алапеща яздаь да «ЦаІ массанена тІехьа, массанна а цхьаннена тІехьа!», «ХІара балха дийнахьа хьадер дукхагІа хилийта!» яха лозунгаш.

Цеха начальника Точиев Башира дувц:

— Укх тІеххьарча шерашка заводе яьржача социалистически яхьа юкъе хьалхе лелаеш хьадоагІа тхо. Укх шера биъ бетта продукци арахецара план 117,8 процент кхоачашъяьй оаха, къахьегама оасарле лаккхъяра задани кхоачашъяьй 121 процент. 2 эзар 179 сома кхольй электроэнерги, йовхала энерги, метал, кхыйола материалаш.

Точиев Башира из къамаьл а деш цехе гІолла дІадоах тхо. Литейщика - хьехамча Ужахов Мухьмада Іийсес болх беча прессана юхе соц тхо.

— Из ва тха эггара дикагІвола литейщик, — йоах цеха начальника. ДІадахача шера «Социалистически яхье котвьаннар» яха сийлен знак елар цунна. Из ва коммунистически къахьегама ударник, цуа совгІа, 1979 шера цунна елар Къахьегама Сийлен III степена орден. Иштта къахьегаш дукха нах ба тха цехе.

Точиева аьннар бакъда. Масала, хьанцарга вай цо вийца литейщик Ужахов. Ялх шу мара дац из заводе балха вена. Венача хана цхьаькха балха говзал лиэр цун, цхьабакъда, завода коллективо дика новкъостал дир цунна. Денгара-денга кІоаргагІа Іомайора балха говзал, кердача професс хьайлениш. ХІанз, цун продукци технически тІахьожама отдела болхлой ца хьожаш дІайода. Шийх тамагІа а долаш продукци арахецаш ва из.

Иштта дика къахьега нах кхы а дукха ба цехе. Масала, толамаш доахаш хьавоагІа оборудованена ремонт еш вола слесарь, хьехамча Шипшалов Владимир, литейщик, цехови партийни организаце секретарь Гизатулин Мубаракша, кхыбараш. Цар Іомабаь нах бийца а парговаш, цхьабакъда, цхьабераш бувца безам ба са.

Кхо шу хьалхагІа балха ера заводе къона ученица Цапхоева Хьава. Кхо бутт мара баьккханзар цо ученица йолаш, цар Іомайир цунна шоай балха говзал. ХІана из дикагІйола прессовщица я, хІара денна шийх сменни нормаш 120 процент кхоачашъю цо.

Иштта дика къахьегаш хьайоагІа хьалхагІа малярa ученица хиина, хІанз бригадир йола Цечоева Миновсн. Говзал дика Іомаяь из керда участок хьайийллача хьожайир бригадиралла. Дика къахьегаш хьабоагІа цун хиина ученицаш Келигова Фатима, Тимуронева Марифа, Костоева Цаяш, кхыбараш. ХІара дийнахьа шоай сменни нормаш цар кхоачашъю 110—115 процент.

А. САГОВ.

Керда комплекс

Москвах къулбаседехьарча оагІорахьа Ярославски шоссена гаьна йоацаш дийнка хьува юкъе улл гІишлон йоккха площадка. Укхаза хьалъеш латт бІарча городок — В. В. Куйбышева цІерагІча Московски инженерно-гІишлон института керда комплекс.

Из комплекс цхьайтталагІча пятилетка объектех цаІ я. Укхаза хургья ерригa факультеташ, спортивни сооруженеш, хьехархошта чуІе цІенош, студенчески общепити.

Укх шера гурахьа Московски инженерно-гІишлон института 60 шу дуз. 1921-ча халача гаьнарча шера укхаза деша баьхкаб болхлой класса ахархойн эггара хьалхара викалаш. Царех дукха бараш граждански тІема фронташкара цІабаьхка хиннаб. ТІатеІа деша гІерташ, къахьегара тІера болаш хиларца белгала хиннаб уж. Цар дика кхетадеш хиннад бохабь моск юхаметтаоттабе, керда, социалистически экономика хьае езаш шоаш хилар. Шераш дІаахарца вуз чІоагІъеннай, дукхагІа хиннаб цун студенташ. Инженерни кадраш толаме кийчъярах 1946 шера института Къахьегама Цlеча Байракха орден еннай.

— Доккхал де йиш йолаш хІамаш дукха да тха, — йоах института ректора профессора Н. Стрельчуна. — Тха институт чакхъьаьккхай тІехьагІа промышленностех гІишлош хьалъярен боккхий организатораш хиина дІаяттача дукххаенща. ХІанз институте дешаш 15 эзар совгІа студент ва. Уж дешаш ба промышленно - граждански гІишлошъяра, гидротехнически сооруженей, тепловой электростанцей, градостроительства, механически, гІишлош еча управлени яра автоматически системай, водоснабженеи канализацеи, экономикан гІишлош яр вІаштІехьдаккхареи, одавешта технически эксплуатаци яра факультеташка.

Институте дешаш ба Европа, Азе, Африке, Латински Америка дукххача паччахьалкхенашкара дукха кагийнахи мехкарийи. Институт чакхъьаьннихарах дола дипломаш долаш ва цаІи ахи эзар кхыча мехкара саг, хІьата кхо бІаь совгІа саго аспирантура чакхъьаьккхай. ВорхІ мехкарча вузашца цхьана гІулакхаш леладара соглашени йолаш я институт.

Олег АНТИПОВСКИЙ,
АПН корреспондент.

БОЛХ ТОАБЕННАБ

ДІаяхача пятилетка шерашка тІехьаюсаш хиннача «Терек» яхача Нохч-ГІалгІай мебельно-хьун хІамаш ечa производственни объединене шоллагІча филиала коллективо укх биъ бетта план дикка тІехкхоачашйир.

Фуд-теш цига хувцаденнар, малагІа наькъаш дa-те шоллагІча филиала коллектив цу котаьоний новкъа яьккхар, яха хаттар хьалхашка отт укхаза. Цун керттердар да шийх ерригача торонех кхоачамехи пайда ийбе из йолаялар. ДІадахи шу чакхдоалача хана филиале коллективана кулгалде хьожавир Бондарев Николай Александрович. Керда венача кулгалхочо специалистаща дага а воалаш техкар предприяте коллектив тІехьаюсаш хилара бахьанаш. Хьун боахама Нохч-ГІалгІай АССР министерства кхоачам хилалат бийдал Іалашъе вІаштІехьа ца доалийта гучадьлар. Цудухьа филиала коллективо шоашта хьу лоаттаергйолаш договораш дир Къулбаседа-ХІирий, Черсий-Балкхарой АССР хьун боахамашца. ХІана кхаь республикерча леспромхозашца маьшна хьу лоаттаю филиала коллективана. Цудухьа хьалхагІе а йоккъа пь кийчъе йиш хул из.

Филиала балха тІа чІоагІа Іаткъаш гІулакх дар хьалха дІадахача шерашка къахьегамен производственни дисциплина телхаеш дукха моттигаш нийсъялар. БІаьш болхлой хулар прогулаш яь. Дукха моттигаш нийслора болхлой тІехьабиса болха хьаухаш е балхара хапал хьалха цІаухаш. Уж гІулакхаш цІендаь дІадахара вІашагІъехкар бригадин советаш, къахьегама дисциплина ца телхайтара оарцагІьлхар общественни организацеш, хапта тІахьожача грушаш. ЦІенхьитта бехк бе болабир къахьегама дисциплина телахерашта. ХІанз филиале моллагІча болхлочо прогул йича цох «ЧП» лоархІ.

Предприяте ерригача пехашкарча оборудованена из ца талхийта ремонт яра графикаш оттаьй. Цудухьа хІана хан-ханнахьа ремонт ю оборудованена. Станокаш е оборудовани еха болх ца беш латташ йоаккха ха готтара кІезигьеннай. Уж а кхы а мероприятеш чакхъяхарах хІара цеха коллектива къахьегама оасарле дикка лакхъелар.

Цехашта, сменашта, бригадашта керте оттабир болхо дика бола кулгалхойи организаторашк хургбола башха-дика специалисташ, опытнегІа бола кадрови болхлой. Масала, предприяте хиина вокхагІвола технолог филиалерча цхьоалагІча цеха кулгалде хьожавир. Хадданза тІехьаюсаш хьайоагІарех яр цун коллектива. ХІанз хІара бетта плани тІайийца декхараши тІеххкоачандеш хьалхалатарий мугІарашка я из. Предприяте эггара эсалагІа лоархІаш яр заготовительни отделенера смена. Москве яхийта квалификаци лаккхъю курсаш а яхийта, цу смена коллективана кулгалде хьожавир шийх балха тІа йоккха опыт йола болхло Исламова Малика. Дукха ха ялалехьа бовзаргбоацаш хувцабенна тоабелар смена коллективан болх. ХІанз укх сахьате укхаза эггара дикагІа лоархІаш йола смена я из.

ДІадахача шерашка дукха йоакхо яцар предприятерча къонача болхлой. Уж шоай болх беш бар, хІьата цар миштта къахьег, царна фу новкъостал эш хьожаш нагахьа мара моттиг нийсланцар. ХІанз царна тІачІоагІ-бьаб хьехамчаш. Цар гІо-новкъостал а деш яхье хьалхалатарашта юкъебахаб дукха къона болхлой. Кагирхой дикагІбола хьехамчаш а лоархІаш, къонабарашша дукха болх беш ба Баев Евгений, Козыр Михаил, Колодяжная Лидия, Епутаев Виктор, Аналиева Марем, Осмаев Іаьла, Гайрбекова Асет, кхы дукха бараш а. Цар итташ говзанчаш кийтбаьб.

Укх тІеххьарча хана дукха болх бу филиале арахеца продукци дикагІа хилийтара. Цехашка кІирагІа цкъа продукце дикала ди хул, хІьата филиале бетта цкъа хул из дя. Цига дакъа лоацаш хул бригадираш, сменни мастераш, цехий начальникаш, кхыбараш. Арахецача продукце дикал лаккхъяра даькъе карагІдийннараш, цу балха тІа нийсденна кхоачамбоацараш дувц цига. ДІахо йодача хана хьаю продукци дикагІа хилийтара йолча мероприятей план оттаю. Из миштта кхоачашъю хьожаш хадданза тІахьожам лоаттабу предприяте кулгалхоша. Укх тІеххьарча хана нагахьа моттиг нийсъенналц предприяте арахийца продукции эсала я аьнна потребителашкара рекламаци кхаьча. Ерригa хІана яц аьнна филиале хьаеш йола продукци цкъа дІаелча юха ца ерзаеш дІайохийташ я.

Уж а кхы а балхаш дарах «Терек» яхача производственни объединене цехашта, филиалашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг дІа ца хецаш хьайоагІа шоллагІча филиала коллектив. Дерригача технико - экономически хьожхамий укх шера хьалхарча биъ бетта план дикка тІехкхоачашйир цо. Валови продукци арахецара паччахьалкхен план 165,9 процент кхоачаш а яь, планагІа лаьрхІачул совгІа арахийцар 829,7 эзар сома маьха валови продукци, 50 эзар гарга сом мах бола нормативно-цІена продукци. ХІьата биъ бетта заданел совгІа маьхала яьккхар 915,3 эзар сома маьха товарни продукци. Планал совгІа продукци маьхала дукхарах, бийдал, электроэнерги, Іи, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега дІабода мах лоабарах укх шера паччахьалкхенна заданел совгІа 25 эзар сом пайда баьб филиала болхлоша. Шоай къахьегама толамаш кхы тІа а тоадеш хьинаре къахьегаш ба уж укх май бетта а.

Б. КОСТОЕВ.

БРИГАДА БОЛАМ

Аргунски гIишлон матерьалийн гIишлон индустрей комбинато арахеца тIаь итт совгIа тайпара гIишлош ечей мелиорацей эшаш йола хIамаш. Уж я блокаш, гIишлош тIа ехна плиташ, колоннаш, кхьераш. Из продукци вай республике меттел, Советски Союза кхыча дукхача областашка а городашка а дIакхухьийташ я.

Карара шу долалуц «ХIара бетта заданеш тIехкхоачашъе!» яхача дикача болаца кхайкарал дир № 2 йолча формовочни цехерча Заиев Сайд-Солима кулгалдеча формовщикий бригадо. Цу бригадо декхараш тIаийцад 7-ча ноябре — Сийлахь-боккхача Октябре 64 шу дузаш шера заданеш кхоачашъе.

Из болам шерра хьаллаьцар М. Мусаева, А. Бисултанова, А. Бейсултанова кулгалдеча бригадаша.

Заиева бригадо дIадоладаь из дика гIулакх могадаьд КПСС Шалински райкома бюрос. Шерра дIабаьржар из болам района кхыча производственни коллективашка а: мясокомбинате, «Пищемаш» заводе, Нохч-ГIалгIай шекара заводе, райпищекомбинате.

Аьшнабетона кепа еттаргатта гIулакх дац. Уйхаза тоъал говзал а физически къахьегам а беза. Шоаш болам дIаболабеш бригада доакъашхой шоай торонашка хьежар, резерваш гучайхер. Цудухьа толам а баьлар. Масала, КПСС XXVI съездо болх баьча деношка цу бригадо цхьайолча шийлани заданеш 180—200 процент кхоачашйора. Укх шера дукхьал январи феврали беттанаш плана совгIа 50 эзар сома продукци арахийцай.

Формовщикий коллектива йоккха яц. Нийс сагах латт из. ХIаьта дукхагIбараш кхалнах а ба царех. Дукха ерга царна шоай професси болх дIаболабалале 15 минут хьалха хьабоагIа уж. Цу юкъа цар шоай балха инструмент, моттиг кийчъю, технологически процесс дIакхьеха уйла ю. Толамаш дахка царна гIо деш вIаьккха а да: цаI воацаш, е болх за булуш висача шоллагIвар цуц летта дIаотта хоаш ва. Коллектива членашка къахьегамей производственни дисциплина нийса лелаю, барти цхьоагIон йолаш-къахьег, цаI шоллагIчоа гIо де, эшшача накъдала кийча ва.

Бригадо-инициаторо каьрарча шера бIь бетта план 174 процент кхоачашъяьй.

Ляхха оасарле йолаш къахьегаш ба формовщикаш Эльтамиров Iалий, Муслимов Iалла, Байтукаева Неби, Дудаева Сойдаш, крановщица Шакаева Малика.

— Тхо долча къоасталь а чакхйоахаш а я хьалха латта коллективаш, болхлой моральни материальни хестабера тIаерзаль йола мероприятеш, — йоах профсоюза заводской комитета председатела Х. Иразова. Цо аьнна иххьа тIа а чIоагIдеш я С.-С. Заиева бригада сийна урагIьяхийта къахьегама сийлен байрах, гучча моттиге ядаш йола къахьегама листокаш — «Молнеш» я А. Бейсултановен М. Мусаевен бригадаш дельхьала юнциш.

А. МУЦУРАЕВ.

Логвинов Григорий сварщикалла болх беш вола дерригa а пхи шу мара дац. Бакъда, цу дукха йIаьха йоацача юкъа а дика Iомаьй цо из цIера говзал. ХIанз из РСФСР жилищно - коммунальни боахама министерства Грозненски экспериментально - механически заводе дикагIболча болхлоех цаI ва. Балха нормаш хадданза тIехкхоачашъю цо, дукхагIча хана 120—130 процентага а кхоачаеш. Хьинаре даьнъа лоацаш ва предприятe рационализаторски болама юкъе.

СУРТА ТIА: хьалхалатта сварщик Г. Логвинов.

З. БАТЧАЕВА сурт.

КЕРДАДАРАШ — МЕХКДАЬТТАХОШТА

Мехкдаьтта, гаь, газоконденсат йоаллача моттигашка скважинашка бурув тохача хана хатараш ца хилийтара пайда ийбу скважинашкара турбаш хьальиxара йолча чоалхане йоацачей тешамечей ловиаьни инструмента конструкцех. Цунна разработка яьраш ба «Колмнефтегазразведка» треста изобретателаш.

Из вIашагIъелла йола устройство бурув деттача турбашца скважина чу Iочуйоахийт. Забойна IотIаккхача 2—3 метр эшаш буруадетта турбаш кIалтIаювла йолалу цунца цхьана кIоаргагIа Iочу а йолхаш.

Ловильни инструментех пайда ийбаро торо лу хатар ца хилийтара балхаш чакхдахара процесс сихъен скважинашкара турбаш хьалйоахилга тешшаме Iалашдеш.

* * *

Скважина йиларан циркуляци юкъаметтаоттаярах кийчъяь я турба чура диаметр арахьарча диаметрал 3 миллиметр йоккхагIа а йолаш, арахьа хир долаш болча гIоараза чухьнахьа хир долаш болча промывочни кортилгаха латта приспособлени. Из приспособлени юкъеяхьаро торо хилийтай муфта а тIехьа турба ховда а ца еш скважинана промывка ек обсадной колоннана промывка еча хана лотадаь оь толха ца деш забой йолча кхаччалца Iочуяхийтеш.

И. САМБОРСКАЯ,
Iилма - технически информацеи пропагандаи Цlен инженер.

Лоамашка дIаегIа комсаш

100 дийнахьа кхач Тянь-Шань яхача лоамий къулбаседенгахьарча босешка керда дIаегIа комсаш. Ишта сиха уж кхачара къайле латт Алма-Атарча селекционераша шелал ловча комсий сортех формаех, цу даькъе эрн тIаьовларех а, пайда а ийбеш хьадаьча комсий кердача сорташта культивировани ярах.

Къаьстта бIарг хьоесташ да донкхий гайдолгаш дола «кара-коа» («Iаьржа бIаргаш») яха сорт — 20 процент шекар а доаллаш йолча мерзача Iаьржача комсий 150 центнер лу цо хIара гектара тIара. Шелалах кхераш доацача цу сорто боахамий терхаш тIаэзаб ше вирусни лазарашта дика дукъала отталуш хиларца а.

Казахстански селекционераша вIаштIеххьа-тIехьа хьекъай лоамашкара температура дийнахьа а бус а цIаьхха хувцалуш хилар новиъа доацача комсий массеэх форма. Из бахьан долаш йиш хинай из йIовхал дукха езаш йола мекхе баьцовгIа лелаю хьалха форда тIехен тIара лаьрхIача 900 метрга мара ца кхоачаш хинна зона 1200 метрга кхоачаш лоамашка урагIа яха. Геттара лоардIаме да, ишта лакхача моттиге дилла искусственно хий дехна ца дезаш хилар.

ТIехьайна континентальни климат ловш йолча комсий гаьний сорташ кхеде гIо ду казахстански Iилмахошта Алма-Атана гонахьа кхельча 20 эзар культурни сортех, эрн тIаьовлача формех, гибридех латтача коллекце. Цунца я ледниковни период хиннача хана дена Тянь-Шани Каратауи яхача лоамий массехк чIоже хIанз а тIехьа тIаьовлаш йолча реликтиви гаьний образецаш. Селекционерий терхам къаьстта тIаэзар 30—40 метр лакха урагIа йолхача а цхьенна хIамо шелалах ца лораш Iа довкхача а каратауски ананаша. Цу гаьнаш тIа хул мерза е миста чам бола пурпурни, баьдецIе, сийрда-цIе, IажагIо-баьццара, Iаьржа-фиолетови комсаш. Уж кхач август — сентябрь бетташка.

Палеоботаникаша даьча тохкамаша хьахьекхад, Тянь-Шана довкъаштех Сырдарья яхача додача хиней юкъерча Казахстана территоре тIа комсаш 60—70 миллион шу хьалха дена тIаьовлаш хилар. Цо дагадохийтад селекционераштa планета тIа эггара къулбаседеньгахьара промышлении комсий плантацеш яье. Сийлахь-боккха Даймехка тIом чакхбоаллаше а хье йолаьяча цу плантацеша дIалоац хIанз 20 эзар гектар. Цига чухкхьа хьувкъам йIовхал кхоачамболлаш ца хиларагIа комсаш ца хулача Казахстана къулбаседехьенгахьарчен центральнийн районашка а ишта Сибарега а дIа а кхухьийт.

Комсий селекционни балхаш ду республике Казахстански плодоводства комсаш лелаярех Iилма-тохкама институто. Цу Iилмаи центре уттаю ишта комсий хьувкъам йIаьхха хана ца таллхийташ складашка лоаттабара методаш. Шоай толамех дуьц алмаатински селекционераша дукхача мехкий бешамаш лелаяра даьнъа Iилмахошта.

Владимир ГАНЖА.
(АПН).

Цхьайтталагlча пятилетка мулаш

ГАЬНАРА МАЛХБОАЛЕ: ЭКОНОМИЧЕСКИ ДЕГIААХАРА ПЕРСПЕКТИВАШ

Мехка малхбоалехьарча районий экономически потенциал совйоаккхилга сихдар — цу тайпара декхар оттадаьд КПСС XXVI съездо 80-ча шераштa лаьрхIа. Из декхар кхоачашдеча боккха лоархIамболаш а 6 миллион квадратни километр территори дIалоацаш йола Гаьнара Малхбоале. Цу экономически региона чуйоагIа ши край, пхиъ область, цхьа автономии республика (Якутски АССР).

Тамашийна контрасташ йолаш да Гаьнарча Малхбоален латта: къулбаседе — тундра, цIанкха ца яшаш гIор йоалл 9/10 территоре тIа, вулканаш, къулбехье — лотоса зиза тохаш а эрн тIаьовла комсаш кхачаш а йола субтропикаш. Цхьабакъда, йоккха территори экзотикен хинна Iац мехка кхыча регионашта юкъе цунга къаьстта моттиг лоацийтар. Гаьнара Малхбоале цецвоаккхаш дукха я Iалама ресурсаш. Хьуний запасаш итташ миллионаш кубометрашка кхоач уххазе. Мехнага кховлача боккхача маьхера собола цIекий а юкъе йолча оакхарий цIокох 15 процент Гаьнарча Малхбоалерча тайго лу. Советски наха дувача чIаьрех ахаш гартга дараш цу беркатеча оагIоно лу. Цуи экономика символ я чIаьра, хьу, аьнхан цIока.

Гаьнарча Малхбоале доакха дошуви алмазаши, кхерий а тайше а кIораш, олово, аьшк. Уххазе корадаьд мехкдаьттей газ. Бакъда, дукхагIча даькъе, бахаш нах кIезига болча, тIаьаха хала долча, климат чIоагIа континентальна йолча районашка да уж. ХIаьта а советски наха толамца карадераду йоккхача края пуэнъаш.

ТIеххьарча 20 шера дукха хIама ца эшшаш диказа дегIаенай промышленни производство. 76 процент бола баха нах промышленносте, транспорте, гIишлоил еча йолх беш бола, лахха дегIаена индустри йола район я Гаьнара Малхбоале. Лаххача темпашца дегIаух уххаза машиностроени, горнодобывающи хьунхимически промышленность, судостроени а судоремонт а, дехчан хIамаш яр, транспорт, кхачан промышленность. Йоккхийча промышленни центрашка — Хабаровске, Амура-тIарча-Комсомольске, Владивостоке, кхычахьа лоаладу болат, хьаду немаш, станокаш-автоматаш, холодильникаш, мебель, фарфоровй пхьегIаш, бахача [illegible]

Iалма-климатически хьалаш чоалхане хилар а мехка юкъьмоттигерча районашта гаьна хилар а теркал а даь, дикагIа дола бахарей болх берей хьалаш Iалашде лаьрхIад уххаза къахьегамхошта. Гаьнарча Малхбоалерча цахха алапеш тIадетт (20 процентагара 100 процентага кхоачаш уж бахача районага хьежжа), селаIа водаш дIа а юха а каькъега додар дIалу. Сяхача темпашца дегIадоагIа региона наха чубола цIенош хьалдер. Негахьа сaнна бархIлагIча пятилетка шерашка хIара денна 238 керда кхерпира эксплуатаце дIалуш хаяиале, иттлагIча пятилетке — 300.

Гаьнарча Малхбоален нарга керда хьалъеш латтача гIишлой знакаша къоарзадаьд. Хьалхарча даькъе из бе укх пятилетке, билла бала безаш бола БАМ (трасса — Амура-тIарча - Комсомольскагара Тындага кхаччалца йола участок — уххаза гIолла чакхйоал). Амура-тIарча-Комсомольскагара Уралга кхаччалца дола малхбузехьенга хьара даьнъ тIа хIаьале а болх беш болча машиннаькъа магистрала зоне хьалъеш латт болхлой поселкаши городаши. Чакхъяьннача пятилетке болх бе болабеннаб Малый БАМ оалар (Тында— Беркакит — Угольная). Якуте хьахийнаб хьалхара машиник. Консуюши кIорий Iалаьмате йIаьххIча залежашта тIаьхача йиш я хIапз мехка.

Тайкача океана йисте болх бе йолаеннай Восточный яхача порта хьалхара аргIа. ХIана Врангела бухте хьалъеш латт океана тIара эггара йоккхагIа йола мехка коанаIараш лоархIаш йолча цу порта шоллагIа аргIа. Восточный яхача порте гIолла чакхйоал Къулба-Малхбоален Азе порташ Малхбузен Европаца ювзаш бола Iалаьмате боккха контейнерни лини. Восточнех оал «БАМа форда тIара коанаIараш». Кердача магистралагIа уххаза ханаше а хьаух Къулбехьен Якутера кIор.

Йоккхий я Гаьнарча Малхбоален гидроэнергетически ресурсаш: ерригсоюзничарех дикагIа дакъа. Болх бе йолаеннай Зейски ГЭС, сихха хьалъе езаш я Бурейски ГЭС, гаьна къулбаседе Iалаьмате чоалханеча хьалашка — сихача темпашца хьалъеш латт Колымски ГЭС.

ДIадахача [redacted]арчул интенсивносIа дегIаухаргьа социальни инфраструктура доагьой комплекс. Лакхлу общественни потребление фондий боарамаш, кхы а тIатоха лаьрхIа да алапеш.

Советски Гаьнара Малхбоале дегIаахаро шердерга Советски Союза экономически потенциале цо лоаца даьнъа, хIаьта советски халкъа вахара хьал тоале гIо дергда.

Валерий ЧИЧКАНОВ,
экономически Iилмай доктор, СССР IА Гаьнарча Малхбоален Iилман центра экономически тохкамий Института [redacted].

ЦхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера цхьа миллиони 400 эзари тонн халкъа боахама мовхьаш дIахьо а хьош, шера план цхьоалагIча декабре кхоачашъе, планагIа лаьрхIачул совгIа бIаь эзар тоннал чухьнахьа доацаш халкъа боахама мовхьаш дIа-хьа дахьа, йоагIачул кхо процент дукхагIа доагоре смазочни материалаш кхо а яь, цуи чотагIа массе а тайпа йолча транспортага дИъ дийнахьа болх байта дош деннад технологически транспорта Грозненски управлене коллективо.

АВТОМОБИЛИСТАШ ЯХЬЕ БАЬННАБ

Предприяте берригача болхлоша тIаIертта къовсам лоаттабу производства эффективности балха дикали лакхъяра. Масала, социалистически яхь дика вIаштеххьъяьккхай коммунист Бочаров Александр керте латтача турбаш дIа-хьа кхухьарий бригада коллективон Даутиаев Муьсас кулгалдеча барит кхухьарий бригада коллективон. Цар лаьрхIад укх шера 7 ноябре шера план кхоачашъе. Лоамашкара някъаш хала дале а, шоайла гаьна ядаш йолча объекташта эша буровой оборудовани, химически реагенташ дIахьа кхахьа езаш яле а шеше хьалхара моттиг лакха гIерташ къовсам лоаттабу цу коллективаша. Яхье яьнача бригадай хIара члей гIерт рейсагIа йолча хана ший каннахьа кхача дезача мовхьаш дIа а кхачийта. доагор кходе. ХIаьта царех хIаране ца рейсера вIаккхьачача кхоата балда арахьда мара ца везаш кийчъю ше тIаьола автомашин.

«ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта!» яхача денагIа къахьегача автомобилисташа вай республикерча бурувдеттараштa, мехкдаьттахошта, гIишлонхошта, иштта ГуркагIа къахьегаш бараштa лаьрхIа дIабахача 4 бетта дIа-хьа дихьа хилиъа боахама мовхьаш 627,4 эзар тони я, из хуа паччахьаликхен планагIа лаьрхIачул 187,4 эзар тони дукхагIа. Тонно-километраш яра биъ бетта план 116,3 процент кхоачашъяьй цар. ХIаьта къахьегама оасарле лакхъяра задани 12,6 процент тIехкхоачашъяьй.

Шоай производственни хьоккхамаш тIа-тIа тоадеш къахьегаш ба автомобилисташ укх май бетта а. Бетта планагIа 110 эзар тоннал чухьнахьа доацаш мовхьаш дIадахьа лаьрхIад цар. ХIаьта хьалхарча декадагIа дIадихьад 30 эзар тони совгIа. Ер шу доладелча денз дIа-хьа дихьа мовхьаш дIалаьрхIача уж хIанз ю шоллагIча их бетта чотагIа къахьегаш ба.

Яхье хьалха латташ хилара белгалбаьнна ба коммунисташ Бочаров Александр, Макаров Виктор, Нетхачев Иван, Сабрукаев Хьамид, кхыбараш. Царел эшшагIа доацаш къахьегама толамаш а доахаш къахьегаш ба Ахматов Майрбека кулгалдеча комсомольско - кагирхой бригадера барит кхухьаш бола комсомольцаш водителаш Юнусов Асланбек, Ясраилов ХIарон, коллектива комсорг Даутиаев Муьса, Эзербаев Iумар, кхыбараш. ХIара сменагIа нормаш 140 — 150 процент кхоачашъю цар.

А. ТИЩЕНКО.

Грозненски ацетонови завода растворителий цеха технологически оборудовани ремонт ю слесарь волаш дункхача шерашка болх беш Овсянников Борис Васильевича йоккха балха опыт Iоаьй. ХIанз из предприяте йоккхагIа говзал йолча болхлоех цаI ва. МоллагIа а цунна тIабилла болх тIекакка чакхбоаккх цо. Шийна болх беча накаца безаме, Iинерза ва.

ИттлагIча пятилетке даьха толамаш бахьан долаш хьалхалаттача слесара Б. В. Овсянникова «За трудовую доблесть» яха медаль еннай.

СУРТА ТIА: хьалхалатта слесарь Б. В. Овсянников.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Доазол дехьара

Къулбаседа Ирландерча кIезигагIа болча католикоша шоай граждански бокъонаш бахьан долаш лоаттабеча къовсама символ а хина дIаэттай Лонг Кеш яхача концлагере моцал лаьца 66 ди даьлча веннача Великобритане парламента 27 шу даьнача депутата Роберт Сэндса цIи.

Белфасте из веннай аьна дIакезача бIаьш цах улицашка арабаьннаб. Городе беррикадаш хьалъяьй, полица кана дукъала яьнай. Вокъоаца тIема кийчъаь дIаоттабаь 11 эзар салте, 14 эзар полицейски, «порядкаш тешхераштa дукъала тIом бу» лаьрххIа подразделенеш, «Ольстера оборони ассоциаци» яхача ахвесики протестантски организаце 2,5 эзар гаргга член.

СУРТА ТIА: Белфасте демонстранташта полици духьа[redacted].

АП—ТАСС телесурт.

Социалистически мехкашка

IИЛМА ПРОИЗВОДСТВАЦАРА СОЮЗ

Интенсификаце керттера фактор. ГДР халкъа боахама эффективность лакхъяра лоархIамегIара рычаг я тахан Iилмей техникей. «Вай бIубенна долх социалистически производства дегIаахара, эффективность. Iилма - технически прогресс. къахьегама оасарле лакхъялара сихача темпай кIийлен тIа халкъа вахара хьали культурен лакхъярга бодача техкача новкъа. — белгалдаьккхар новкъоста Эрих Хонеккера СЕПГ X съезде. — ТIа-тIа чIоагIагIа хьалхарча плане уттаду экономически эффект хIанзарча ханарча Iилма толамаш производствана юкъедоаладера чотах лакхъяра декхар».

Iилмахоши производственникашка —практикаша беркате цхьана гIулакхаш леладара хьанъсхьара дика масал да Ильменаурча Лаккерча технически школа «Карл Цейс Йена», «Роботрон» «Релетехник», кхыяраш сакна йолча республика массехк йоккхача промышленни комбинаташцара контакташ. Цу вуза аудиторешкен лабораторешкен электротехника эггара хIанзарча ханарча лостамех дешаш ва башха совгIаьацагIа хургвоацаш 2,5 эзар студенти аспиранти, хIаьта царна юкъе за доазол дехьарча мехкашкара вена пи бIаь совгIа саг, цу даькъе Болгарера, Венгрера, Вьетнамера, Польшера, Чехословакера, Советски Союзера кагирхой а болаш.

— Вухсоцаш дукхача даькъе тха дешара заведени йистейоаккхарех тайша хургда Iилма - технически революцена карагIдаьнна раш сиха производствана юкъедахьар а цар эггара йоккхагIа йола эффект ялар а. — йоах профессора Антон Шрайбере. — Цудухьа тхо гIерт Iилман тохкамаш промышленни предприятешца айкха контакт йолаш а. хIаьта дукхагIа дараш хьаьдача цар заказех чакхдаха.

— Машта хул из?

— Аргда вай, предприяте тхога заказ ду, идея оттаю. Вуза преподавателаша кулгал а деш, студенташа цунна разработка ю, чертежаш кийчъю, хьаю тIехьагIа хьаьдача производствени хьалашка тохкамех чакхйоала модель. Доалаш-доалаш Iилма технически даькъера цу предприяте плана тIа чIоагIдаь перспективни декхараш къестадара тIадерзадаь балхаш комбинаташца цхьана дара практикага доалаш латт тхо.

— Цу даькъе цхьана деча балхий хьакъехьара масал доаладулургдарий хьога?

— Дукха ха йоацаш дикка лоацача хана, кхьметтел оаха догдаьхачул а хьалхагIа, — велакъеж новкъост Шрайбер. — оаха даькъе а лоапаш хьийир массова производства хьалашка интегральни схемашта автоматически сборки яра йола прибор. Из юкъейоалаяр бахьан долаш диказа лакхийр из операци ерий къахьегама оасарле. Е кхы масал. ХIанз сикбаь беш латт ильменаурча «Релетехник» яхача комбината заказагIа релена юстировка яра йола автомат хьаяра балхаш. ХIизэе пехашка опробовани еш я лабораторни образец. Кердача автомато йиш хулийтаргъя кулгаца релене юстировка вIалла ца е, болхло цу халача гIулакхах мукъа а воаккхаш. Цу тIа я кулгаца беш хилча йиъ минути ах минути гаргга эш цу балха, хIаьта автомат юкъейоалайича цхьа минут мара эшаргъяц. ХIаьта цхьан сагага лелалургъя массехк автомат. Долче, дикка лакхлургъя къахьегама оасарле.

— Амма цу тайпара дола чоалхане технически декхараш студенташ а чуувзаш къестадаро дIадех цу студентий тохкама балхий опыти хьаьдаи йола производственни навыкаши хилар... Мишта хьакхул цар уж?

— Дешар хьекх доладиннача хьалхарча шерашка денз чIоагIагIа терхам тIабохийт оаха студенташ Iилма-технически балхашка бахара, хьаьдаи оаха дола производственни декхараш къестаде уж Iомайера. — къамаьла юкъевоагIа профессор Герд Скарбата. —Хьалхарча курсерча студентех а 35 процент гаргга бараш болалу СНО балха юкъе даьнъа лаца. Берригаш а лаьрхIача-м 70 процент дешаш бола нах юкъевоаб Iилман тохкамашта. ТIеххьарча шера йистебаьннараш балхаш тIа дIаийсбеш царна лаьрхIача гIулакхашка хьежжа кIоаргта специализаци ю оаха, массехк факультатив вIашагIйоллт. студенташта Iилман кулгалхой хьежабу, уж хул цу хьадача даькъа специалисташ.

—Цунца цхьана, — дIайо дувц новкъоста Скарбата, — йоакхо яхза дартдаш тхо портнераш йолча предприятешка балхаш деш йолча инженерно - технически кадрашта тIеххьарча хана Iилманна карагIдаьннараш довзийтара деша. Цу гIулакха Ильменаурча Лаккерча технически школа вIашагIъехк дилла болх беш йола дипломированни инженерий квалификаци лакхъяра йола курсаш, масала, микроэлектроника. Планага хьежжа хьаухийт заводаша шоай балхахой, хIаьта курсаш йистелхача оаха доагIаш дола дипломаш тел царна.

Александр ПОЛОЦКИЙ,
АПН корр.

Ильменау — Москва.

* * *

БУКЕТИЙН ФАБРИКА

Кодля яхача прикарпатски города йисте низа тхов а болаш ул Румыне эггара йоккхагIа йола оранжерея. ХIара шера мехкарча кхоачтаьд тIакача кхоач уххазара дIадохьийта тIаь итт миллион совгIа зиза — цIен кIайн гвоздикаш, дукхача тайпара бесаш дола розаш...

Алхха зизаш леладаь Iац «Кодля» яхача теплични комбинате. Республика массе мийнгашка бахача накага кхоач уххаза эггара хьалха хьадьнна баьцдаараш — шера 30 эзар тони гаргга нарсаш помидораш. Дукххача пачахьалкхенашка боахамо дIаухийт иштта гибридни сортий фу.

(АПН).

ХЬУНАШ КАРАЕРЗАЯР

Болгаре хьунен хьун промышленностех министерства кийчъяьй тIакхача хала йолча лоаман районаш караерзаяра программа. 200 эзар гектар йолча хьунах доккха даьъа промышленни гIулакхашта дIаахийта метаргдолаш хилар гучадаьннад. Укх шера вIашагIъеллай хьун боахама объекташ хьалъеш някъаш дехкашш хургйола лаьрхIа организаци. Масала, 1985 шера лаьрхIад 1,5 эзар километр цу районашка някъаш дахка, хIаьта цу гIулакха дIадахийта хьоашаьд 120 миллион лев ахча.

(АПН).

Никарагуански революци хьаллоацаш

Никарагуа столице — Манагуа хиннай журналистий дунен халкъашта юкъера ассамблей.

Манагуа АПН корреспондент И. Немира Дунен халкъайта юкъерча журналистий организаце генеральни секретарах Иржи Кубакахи Никарагуа журналистий Союза генеральни секретарах Хуан Молина Паласио с а х и а кхийтта, дийхар царгера ассамблея балхах шоашта хетар дувцар.

Манагуа хинна журналистий дунен халкъашта юкъера ассамблей, аьлар Иржи Кубка, шийна ииссаяр хилаиза я масштабашка диллача. Цу форуме баьхкабар дунен 45 мехка викалаш, Францера, Бельгера, Иранера, Вьетнамера, Финляндера баьккха нах а болаш. Ассамблея декхар дар дунен тIарча прогрессивни журналисташа Никарагуански Республика хьаллацара чакхдоахача гIулакхашта координаци яр. Массови информаце империалистически средствашк ерригача фронтагIа наступлени еш да къонача республикана дукъала. Из хIама, исторически опыто хьахьоккхача тайпара, дукхача хана геразца интервенци ялалехьа деш хул Латински Америке а дунен кхыча регионашка а. Оаха, дунен демократически журналисташа, де лерхIар да Никарагуах дувцача харцдараштa дукъала цу мехкарча событех бакъдараш дувцаш шерра кампани йоарийлар.

Оаха тIаийцар декалдарий деклараци. Цунах хIанз оал «Манагуа деклараци». Цул совгIа, оаха белгалдаьхар Никарагуарча революционни процесса чулоацамах дола бакъдар шерра дIадовржадара де дезаш гIулакхаш. Къовстадаь аьлча, хьаа лерI дунен тайп-тайпарча мехкашка информационни центраш, цар декхар хургда никарагуански революци массови информаце империалистически средствашa, керттерча даькъе йоккхийча американски кампанешa дувцача харцдарех лорадер.

Дунен халкъашта юкъера ассамблей чакхъяккхарца цхьана МОЖ хьийхабар Никарагуа дунен тIа хьалхле лелаеча 40 совгIча газетен журналей викалаш. Цу журналистий йиш хиннай Никарагуа латта гIулакхаш бо[redacted]. Уж беттабеннаб шоай хьашт долчча нахах, бIаргдайнад шоай бIаргага безам мел хиннар. Цар къамаьлаш хилар правительства членашца, дикен оппозиционни гIозарий викалашца.

Никарагуа журналистий Союза генеральни секретара Хуан Молина Паласиоса аьлар:

— Никарагуа журналистий Союзе берригаш а 300 саг ва. Из ишта дале а, тха организаци дилла а девза долаш хиннай. ЭIамига дакъа лаьцадац Никарагуа прогрессивни журналисташа диктатор Сомоса дIаяовиккхача. Царех дукхханеша, масала, Альваро Монтойя, Аура Руиса, шоай дегIаиаш Iодийхад халкъа антиимпериалистически революци хоттъаккхар дукъа.

Оаха тIаьхьех дерригача дунен тIара журналисташ экономически давлени е гIерташ империалисташа тIеххьарча хана шоай хур деш йола Никарагуа хьаллацара. Цу даькъера масал да хьалха хьожадаь хиннача кредитах юхедиса 15 миллион доллар хьама лудда аьнна Вашингтона администраце дукха ха йоацаш яь решени. Из воча дагара акт тха экономикана зе дара а чурча реакце низкш хьалхьоадара а тIаерзаль я.

— Тхона дезар да, — аьлар Хуан Молина Паласиоса, — дунен халкъашта Никарагуах, ший гIулакхаш ший мукъагIа къестадара йола бокъо бахьан къовсам лоаттабеча тхоай халкъах дола бакъдар дIадовийтар.

(АПН).

«Корчагинца» рейс

ВЛКСМ ЦК инициативица гІа Петропавловски кемашта ремонтеча завода коллективо лоацначa хааа доккхачa чкъьарий лувцача траулерах агиттеплоход даьл. «Корчагинец» аьнна цунах цІи а тилла. Кема нийчдеча эггара хьинарегІа дакъе лаьцар Москверча, Ленинградерча, Херсонерча, Николаеверча, Одессерча предприятей комсомольцашен кагирхошеи.

Иштта агиттеплоход Таймьача океана тІа даьлнад. Кема тІа я художественно-пропагандистски група — бовзаш бола артисташ, Іилмахой, лекторш, спортсменаш. Эггара хьалхара шаартовка яьй «Мыс Орехово» яхача кема тІа. Цу кема экипаж — социалистически яхье дотало лаьххарек ца!, бнь бутт хьалха шиЙ портера араьнна дІа а яха толаме промысел лелаеш я.

Машинаш болх ца беш сахьа я. кемаш тедаме вІашагІхеттад, уж дрейфе латт. «Корчагинец» цхьан юкъа океанера культура ЦІа хиле дІаотт. Художественно - пропагандистски група членашца вІашагІкхетар хул цхьан хана библиотеке, комсомольски цІагІа, Островский Николай турпала вахара хетаяь фотовыставка хьахьоккхача фойе.

ДІахохьош я йоккхача кинoконцертни залера программа. Уккхаза оттаьйЙ цветомузыка, бесаш дола телевизораш, киноэкран, йолаш я эстрадин площадка.

Дяь сахьата программа чакхйоал, кемаш дІа-ихна долх, бакъда дикка ха яллалца хозаш да «Мыс Орехово» яхача кема тІарча чкъьарий лувцаршa «Варнал лоаша, КІантий да!» яхеш детта цІогІарч.

СУРТА ТІА: 1. «Корчагинец» шиЙ эггара хьалхарча рейсагІа дода.

2. «Мыс Орехово» яхача кема палубе тІа чкъьарий лувцараш болча хьовшалгІа евай агитколлектив.

И. ВАЙНШТЕЙНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТЕССА БИТА ЙИШ ЯЦ БОЛХ

Наха коммунистически кхетам балара балха юкъе йоккха моттиг дІалоац хІанзарча хьалашка гойтара агитаци клубни учрежденешка еча агитаци. Гойтара пропаганди агитаци, къаьсттача формаехи методехи пайда а эцаш, дукхахча къахьогамхошта шерра дІайовзийт Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени политика, цуп маІан.

Керттерча даькъе шоашта тІалаттача дехкарех лоархІаю юрташкара клубаш, культура цІенош. Иштта, гойтара агитаци средствашца боахамо декхараш къестадеча, хьалха латтача опыта пропаганда еча, социалистически яхь вІаштІехьйоаккхача доккха новкъостал ду Щелковской, Сунженски, Наурски, Веденски, Малгобекски районий культура учрежденеша.

Хоза оформлени яь я гойтара агитаци Наргалински, Дубовской, Н Щедрински, Червленски станицей культура цІеноша. Цу культура цІеношка я унх темаех дола тІахьехамаш тІаяздаь стендаш, плакаташ: «Цар Дакъе лораяьйе», «СийЛе хийла юртбоахама производстве хьалхалаттарий», «Колхоза экономически хьокхамаш», боахамий социалистически декхараш, «КПСС XXVI съезда решенеш — кхоачашъе».

Тематически, чулоацам дика болаш оформлени яьй Сунженски районерча Орджоникидзевски станица РДК, МагІалбика района СоагІапчарчех Южни яхача поселкерчех юртий ДК, Наурски станцерча РДК, Калинински Ульяновски станицей ДК. Дика оформлени яь я гойтара агитаци Шаьла районе Курчалоерча ДК, Наьсарен Районе Долакха - Юртарча ДК, Советски района Гучум-Кхаьларча ДК, Грозненски района Толстов - Юртарча ДК, Ачхой - Мартана районерча Ореховски ДК.

Гойтара агитацена дика оформлени яьча моттигашка лакхагІча лагІа тІа латт политико - массовни кхетам баларе болх, болх беш я художественни самодеятельноста кружокаш.

Амма гойтара агитацена оформлени дика яра уллув дукхха кхоачамбоацареш а да республика культура учрежденей балхаца. Эггара хьалха, методически центраш уж хиларах тарра, районий культура цІеноп хьокхамс оформлени яь хила деза.

Цхьабакъда, уж дІадехараш кхоачашдац дукхача районий культура цІеноша. Масала, лерттІа гойтара агитаци йолаш яц Гудермесски ГДК. Иззамо хьал да Советски, Шаьла, Ачхой-Мартана РДК. Кердаяккхаьза яргйовцаш я гойтара агитаци Наьсарени Грозненски района, Старо-Атагински РДК.

Таханарча деношка дІадехарашка хьежжа яц гойтара агитаци Шелковской района Староглaдовски Гребенской станицай, Урус - Мартана района Краснопартизански юртв, Шаьла района Майртупа, Бачи-Юрта, Дуба-Юрта, Грозненски района, Дачу-Борзой, Терское, Чаьчан-Ойлара ДК а дукхха кхыдараш а санна долча культура цІеношка, клубашка.

Чакхъяьлнаб XI пятилеткана йола ІалаьматЕ йоккха план чІогІъяь КПСС XXVI исторически съезд, тІайдаьд социалистически декхараш республико, районаша, боахамаша. Цудухьа деза дарг-доацаш хІама да художественни мастерскешка гІолла стендашта, плакаташта, тІахьехамашта хоза оформлени яр, хІаьта иштта колхозий, совхозий, республика районий вахарахи декхарехи дувцаш дола тишдена стендаш, плакаташ, тІахьехамаш кердалахар.

Нагахьа санна хьалха семинарски занятешка культура балхахой плакатни шрифташ язъе, схемаш-плакаташ уттаде, иллюстраци дІаийсъе практически Іомабеш хиннабале, тІеххьарча шерашка на гІулакх деш дац семинарашка. Гарггарча хана де дезаш хІама да стендий, плакатий дикагІа йола образецаш хьа а хержаш районашка выставкаш а кийчъеш, цу выставкай кІийлен тІа практически гойтара агитацена оформлени яра хетаяь культпросвет балхахой семинараш - практикумаш яр. Художественни мастерскешкарча художникаш - оформителаш оарцагІа а бахка Іалашде деза дерригача ДК, клубашка йоагІаш йолча гойтара агитацена оформлени яр.

Боккхача лоархІаме да агитаци актуальни, хьадда дола хІамаш дагахьа долаш вІаштІехьъяьккха хилар, хулаш йолча керттерча политически событешка, торжествашка. Коммунистически парте хьалхашка уттадеча декхарашка хьежжа из кердахар. Эггара хьалха цу гІулакхашта геркам тІаахийта беза культура балхахоша.

Бехнтокхаме да хІанз укх сахьате республика культура балхахошта хьалхашка латта декхараш. Уж да КПСС XXVI съезда исторически решенешта пропаганда къаьста, хаьдда, нах тешабеш яр, цхьайтталагІча пятилетка боккхача лоархІаме планаш хІара сага дІайовлайтар, социалистически яхьах хьаху-лараш нахалдахар, тІайца девхараш кхоачашдеча хьинаре дакъа лацар, промышлени продукце дегІаахер эгара халха эша товараш араечар, ялатий, дулха, шурий закупкаш алсамъялар, минеральни удобренеш араечар, кхыдараш хьахьокхаш йола выставкаш, стендаш, диаграммаш кийчъяр. Амма цун ца цхьана кригика е еза гойтара агитаце кхоачамбоацарашта, юхьІаьржъе еза пьяницай, лодырий, кригика е еза вай вахарцарча, кхыча воча гІуланхашта.

А. МИСЛАУРОВ,
Республикански Іилма-методцентра Іилма методикин социологен отдела заведующи.

Нийсса 37 шу хьалха М. Белхароевна — Ленина ордеи лелаеча пхелагІча гвардейски Краснознаменни Г. Котовски цІерагІча Бессарабски кавалерийски дивизе 22-ча кавполка кавалериста декале гІулакх карагІдаьнна хиннад. Цхьабакъда, салтечоа ховш хиннадац майрал гойтарах шийна эскара даькъа командоване правительственни совгІат хьожадаьлга.

Дукха ха ялелехьа Іаддалий Махмад, хала чов а яь, госпитале вихьав, цул тІехьагІа цу лирача деношка лерийнай цун «За боевые заслуги» яха медаль хьаэца кхийнадац салтечун. 1944 шера май бутт бовш М. Белхароев могаш воацаш хиларагІа демобилизаци а яь цІавесав.

ХІанз мара кораваьвац совгІата хьалха фронтовик хиннар, хІанз МагІалбика ГОВД охрана отделера болхло.

Укх деношка тІемеи къахьегамеи ветерана М. А. Белхароева совгІат даькъала дувца баха цун цІагІа хилар СоагІапча баха нах, гартара нах, доттагІий, школашкара дешархой. Цар массане а бехаме ладийгІар шоай мехкахочо фронтовой вахарах лаьца дийцачунга.

В. ЧЕРБИЖЕВ.

ТКЪАЬ ВУРИЙТТА ШУ ДАЬННАЧУЛ ТІЕХЬАГІА

ЖУРНАЛИСТИЙ СОЮЗЕ

Газет ВДНХ гойтаргда

СССР журналистий Союза правлене секретариатен «Журналист» яхача журнала редколлегеи итогаш яьй 1980 шера йелайоазоно, телевидение радиовещанен социалистически яхь дикагІа дІайовзийтара хиннача Ерригсоюзни конкурса. Конкурса лауреаташта юкъе да «Грозненский рабочий» яха республикански газет. Секретариатен редколлегеи цхьана баьча соцам тІа белгалду иттлагІча пятилетка задачей кхоачашъяра лоаттабаьча къовсаме инициативей дешаяи гойтарах, патриотически починаш вІашагІтохара, дІайовзийтара, дІайоархаяра, юкъеяхьара а болх бехаржІачов тІабарзабаьй хамхашхьеи барах а газет СССР халкъа боахама карагІдаьннарий Выставка «Советская печать» яхача павильоне дІахьокха могадаь хилар.

№ 10 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепа а теха араьлнай КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропаганди агитацен отдела «Агитатора блокнота» итталагІа номер. Из дІайолалу «Цхьаккха хаттар жоп ца луш ма дита» яхача редакционни статьяца. Уккхаза иштта йолаш я хьайбай фермий комплексайн ЦІеча уголовашка чакхдаьннача хьажара итогех йола материал.

«ЛоархІаме даташ» яхача рубрикана кІал я «31 мае — химика Ди» яха парте обкома мехкадаьттан - химически промышленноста отдела заведующе заместителя Р. Таштамировен «Хий дехкача гектара ниа» яха республика мелиорацен хи боахамей министра М. Баматтгиреевен статья. Медицински болхлой Денна хетаяь а «УнахцІенал — керттера гаиз» аьнна медицински Іилмий кандидата М. Магомедова кийчъяь материал.

И. Ведерникова — Социалистически Къахьегама Турпала, В. И. Ленина цІерагІча ГНПЗ воккхагІволча оператора «Болхлочунна хетар» яхача шиЙ статья тІа дувц халкъа рузкъа кхом бе безаш хиларах, из довдар бе-башха ца хеташ, доал доапаш из лелдарца цІенхаштта, къовсам лоаттабаьза барг ца хиларах.

Дунен халкъашта юкъерча темах лаьца я «Кхераме ловзар» яха А. Анучкина-Тимофеева статья.

КОНКУРС КХАЙКАЯЬЙ

ЗІАМАГІБАРАШ ДАГАЛАЬЦА

В. И. Ленина цІерагІча Ерригсоюзни пионерски организаце исторе сий дола оагІонаш, комсомола турпала гІуланхаш, ленински парте кулгалдарен лостам теларен роль гойташ, советски халкъа революционни, тІемa, къахьегама турпала гІуланхаш гучадоахаш йолча кердача пьесашца профессиональни театрий, самодеятельни драматически коллективай репертуар шербяр духьа Нохч - ГІалгІай АССР культура, просвещене министерствай коллегеша, ВЛКСМ обкомо, яздархой Союза правлене, Ерригсоюзни театральни общества Нохч-ГІалгІай отделене кхайкаьй «Бераштеи кхелетараштеи лаьрхІа дикагІа йола пьесаш язъяйтара» йола республикански конкурс.

Конкурса керттера декхар да кхувш йоагІача тІехьенна дукха керда ирох хьалдаьхаре гІо - новкъостал дар, профессиональни театрий, берийн кхелетарий художественни самодеятельноста коллективай репертуар лакха идея йолча, художественно - кІоарга чулоацам болча пьесашца шербяр.

Конкурса дакъа лаца бокъо я профессиональни драматургий меттел, шоллагІча кхыча авторий а.

ДикагІа йола пьесаш язъярах яла лаьрхІа бархІ преми я.

ПОЛЬСКИ ПЕДАГОГАШТА ЛАЬРХІА...

ВорхІ шу хьалха Максим Горьке цІерагІча Киевски педагогически институте хьайийллаяр Польски Халкъа Республикерча эрсий мотт хьехача преподавателашта лаьрхІа факультет. Юххьанца укхаза дешаш хиннаб лакхера образовани йоаца хьехархой. Уж кийчбеш хиннаб лаьрхІа отталча програмох, диплом ни проекташта защита а еш. Цул тІехьагІа шиЙ лакхерча дешара заведенешка лаччахьалкхен экзаменаш дІаеннача тІехьагІа царех хулаш хиннаб дипломированни специалисташ.

Соахка деза факультете хьайийбу эрсий мотт хьехаш бола вузаш чакхъяьха специалисташ царца стажировка яра. БІарччача пхе бетта ПНР-арча школай, лицей, техникумий хьехархоша пошай говзал лакхъю.

ХІанз факультете дешаш Польша тайп - тайпарча районашкареи городашкареи бІаь гаргга хьехархо ва.

Валерий ГАЛЬЧЕНКО,
АПН корреспондент.

КЪАХЬАЛ ЙОАЛЛА СЕРВИС

Вайна массанена а дика ховш да наьха вахаре гІулакх дара сферо йоккха моттиг дІалоацилга. Вайна хІара деннара гІулакх а хиша дІаэттад ваха гІулакх дара культура боарам хІара денна хІана лац аьнна лакхяулга. Цудухьа нагахьа санна цу гІулакхо воашта геттара йоккха дегаІоз йича е халахетар дича мара Іаьха зувц уж гІулакхаш.

Ала деза. Грозненски кердача аэропортерча наха гІулакх дара сферо цига нийсвеннача боккха цатоам белга. Къаьстта халонаш нийслу бийсанна дІа-юха болхача пассажирашта. Нах самолеташка хьежаш богІача зале бус шийла хул, хІаьта дІайха кофе е чай мелна вІоахвала моттиг а яц цига, хІана аьлча наІар тІа хьалтеха буфет дийнахьа а бийсана а болх беш я яха табличка йоалле а из бус къайла я.

«Буфето болх хІана бац?» — аьнна даьча хаттара жоп луш мойщицас Л. Дубаевас йоах: «Буфете бус пхьегІаш хьагулъе саг вац, сборщицас дийнахьа мара болх бац. ХІаьта каст-каста йохаш я ипятильник, тІаккха шийлача хиша пхьегІаш йила санитарни лораша бокъо лац. Цул совгІа, бус укхаза хьава чІоагІа хала да, транспорт нийслац».

Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш, чІоагІа воча хьала тІа да берай наннеи лаьрхІа дола цІа а. Ше лаьрхІача гІулакхашка хьежача из цІалг чІоагІа зІамига а да, мадарра аьлча, заводской проходной дагайохийт цо цу чу дІачуваьлча. Цу чу нанашта юхе гІолла хьалъоттадаь латтача дермантин тІатехача гІанден совгІа кхы хІама яц. ХІаьта шинна а кранагІа шийла хий Іодайта дукха низ тІабахийта беза. дІайхадара-м дувцача а дац. Из цІалг. кхыйола вож помещенеш а санна, электрически йоагаеш йолча наминаца дІоахдеш да. Дика ховш задий наннеи берай лаьрхІача цІагІа вийя, медицински болхло, берашта истолаши гІандаш, дІайха хий хила дезилга.

Аэропорте кхы а да цу тайпара кхоачамбоацараш. Помещеней наІараш тІа хІанз а доацаш да уж сенна лаьрхІа я тІаяздаь трафареташ. ХІаьта иштта йоацаш я юкъара пайда эцара телефон. Мича ханналца латтаргдолаш да е гІулакхаш иштта, яхаш вІоагІа раьза боацаш поайла хетташ бе салоне вІашагІкхийттараш, уккхаза порядок оттае саг вай-хьогІ, йох цар.

ВІалла шеко яц Грознерча аэропорта наха гІулакх дара сферо вай долча баьккхача хьашший дегашка дика лер ца юташ хиларах. Дукхача вайнигара дІаухача хьашпаша дика доаца дешаш аьнна хила тарлу цу къахьал йоаллача сервисах.

К. МАРЗИЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

21 май
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — А. В. Александрова цІерагІча илли хьалхарен Шозза ЦІеча байрахьа академически ансамбла концерт.
9.50 — «ІаьнагІа бос наьхха хина а Іаь» яха художественни фильм.
10.55 — М. И. Глинка. «Руслан Людмилас» яхача операхьара симфонически фрагментий.
11.25 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Грузе Советски Іаьдал отта а республика Коммунистически парти вІашагІъяьла а 60 шу дизарга. Телевизионни документальни фильмий программа.
15.55 — «Д. Бажови сказаш» яха фильм-концерт.
16.15 — «Шахматни школа».
16.45 — Болгарски культура Дийнга. Илли хьалхарен Добруджански почеччаьлхи ансамбла концерт.
17.15 — Малхоний ленински университет. «Саг караІай социалистически вІашей гІулакхаш лелорна хий а».
17.45 — Горьки Москвам пионерий а пионерий Ерригсоюзни слета делегатий а журналистско конференц.
18.45 — «Тахан дуьнен тІа».
19.05 — «Ілалман лахар».
19.25 — Малер доах Ерригсоюзни конкурса лауреата А. Литвиненко.
19.45 — «Имеретински ІаьдалагІа саг йоалар» яха телевизионни художественни фильм. Хьалхара серия.
21.00 — «Ха».
21.35 — «ДоттагІий мол-сийст».
22.35 — «Тахан дуьнен тІа».
22.40 — Дуьнен волеговка.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 — «Ирсан школа».
8.36 — 9.35 — И. В. Гете. «Фауст». 9-гІа класс.
9.05 — Советски пропагандистски творчестве халкъа илли.
10.05 — Испански меттала анализ да.
10.35, 11.40 — Юкъера болгента. 10-гІа класс.
11.05, 12.45 — Юкъахьехинняа хамаш искусство. 5-гІа передача.
12.15 — Студенташта - заочникашта. Лакхера математика. 2-гІа курс.
13.25 — А. Толстой произведени [illegible] гІолла.
14.10 — Подготовительни отделене ладугІархошта. Математика.
14.40 — «Зулам» яха художественни фильм. ШоллагІа сери. Хьалхара дакъа.
15.30 — Берашта дола мультфильм.
16.30 — Тенинаи дагестански театра «Норма чу ца дуьла цоцо Курсун» яха спектакль.
17.30 — «Нохч - ГІалгІайчу гІолла».
18.10 — «Болхлой тІехье» (нохчий меттала).
18.40 — Киножурнал.
18.50 — КПСС XXVI съезда соцамаш кхоачашдергаъ. «Хьуна торошаш оборе» (нохчий меттала).
19.20 — «Искусство дуьнен тІа». Нуралиева цІерагІча Нохч-ГІалгІай драматически театро 30 шу дизарга (гІалгІай меттала). 20.00 — «Бийса даьллаьа хийла дуц, бераш!».
20.15 — Художественни гимнастикагІа йола СССР чемпионат.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Экзюпери» яха телевизионни художественни фильм.

22 май
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — А. В. Александрова цІерагІча Советски Эскара илли хьалхарен шозза ЦІеча байрахьа академически ансамбла концерт.
9.35 — Телевизионни документальни фильмий программа. Фестивальча — бердадараш.
14.00 — Кердадараш.
14.30 — «Юртара балха денош». Кинопрограмма.
15.20 — ДІалоих бахнистий урального трио.
15.45 — Финланде Компарте XIX съезд хьеллаярга. «Финланде гІолла». Кинопрограмма.
16.05 — Грузе Паччахьалкхен хоровой капелла концерт.
16.30 — «Москва а, москвичаш а».
17.20 — «Буратино лелалаьа тамашийна хІамаш» яха мультфильм.
18.45 — «Тахан дуьнен тІа».
19.00 — «ДоттагІалл» яха телевизионни журнал.
19.35 — «Халкъа лаараш».
19.50 — «Имеретински ІаьдалагІа саг йоалар» яха телевизионни художественни фильм. ШоллагІа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Театра хан». КПСС XXVI съезда хетаьйча спектаклий Ерригсоюзни хьажара хьалхъэхьа».
23.05 — «Тахан дуьнен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 — «Эрсий хьамаьха».
8.35, 9.35 — Истори. 4-гІа класс.
9.05 — Английски мотт.
10.35, 11.35 — Географи. 5-гІа класс.
11.05, 14.35 — Эрсий искусство.
12.05 — Студенташта - заочникашта. Лакхера математика. 1-гІа курс.
13.30 — Советски боеъяхал. Суд а арбитраж а.
14.05 — Подготовительни отделене ладугІархошта. Физика.
15.05 — В. Овечкина произведенешкагІолла.
15.50 — Педагогически говзала урокаш. Психологически Іилмий доктора Амонашвили балха опытахарр.
18.00 — «Нохч - ГІалгІайчу гІолла».
18.20 — «Харца сигнал». Іилманопулярни фильм.
18.25 — Хьайбеш лелхара керттера терхам тІабахийта. «БІаьсти деха кийчду доахьараш».
18.55 — Киножурнал.
19.05 — «Къонах» яха студи.
19.35 — «Шуа пиеьмоех». Концерт.
20.00 — «Бийса даьлаьла хийла шуь, бераш!».
20.15 — Художественни гимнастикагІа йола СССР чемпионат.
21.00 — «Ха».
22.00 — «Лаккамен» бола кикрам» яха художественни фильм.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Болхлой профессеш Іомае безам болча кагийча наьхеи мехкарийи ТЕРКАМГА!

№ 11 йолча юкъерча городской профессионально-технически училище деша хьех цо укх профессех:

— штукатур-облицовщик-плиточник — дешара ха 3 шу.
— гІишлош ю столяр — дешара ха 3 шу.
— каменщик, столяр, аьшкабетонни конструкцешта монтаж ю монтажник — дешара ха 3 шу.
— облицовщик-плиточник-мозаичник — дешара ха 3 шу.
— болатеи аьшкабетонни конструкцешта монтаж ю монтажник — дешара ха 3 шу.
— юрта гІишлош ю мастер — дешара ха 3 шу.
— слесарь, сантехник, газосварщик — дешара ха 3 шу.

Технически училища программагІа деша дІаиц 10 класс яьккха йола кагий нахи мехкарийи укх профессех:

— болатеи аьшкабетонни конструкцейта монтаж ю электрик-монтажник — дешара ха 8 бутт;
— юрта гІишлош ю мастер — дешара ха 1 шу.

Училище кийчбу СССР Минпромстрое Нохч-ГІалгІай «Халкъий доттагІала» ордеи лелаеча гІишлой управлене предприятешта бола йоккха говзал йола специалисташ. Училище дІаиц 15 шу даьнна а яхь а боккхагІбола а, хІаьта иштта эскаре гІуллакх даь цІабахна а кагий нахи мехкарийи.

СГПТУ дешархой Іалашбу мах боацаш дууча хІамаца, обмундированеца, учебникашца, дика товелча общежитешца, мах боацаш городерча транспорташца лела льготаш а тел.

Училище тІех дика дешаш чакхъьакха дешархой лакхехьарчех юкъерчен дешара заведенешка деша хьехийбу.

Училище болх беш я предметни, технически творчества, самодеятельноста, духовойи эстрадни оркестрий кружокаш, спортивни секцеш.

Технически училища программагІа дешаш болча дешархошта 30 сома боаран болаш стипенди тел, хІаьта эскаре гІуллакх даь баьннача бІуххошта — 78 сом.

Производственни практика йолча хана дешархошта дІател хьадаьккхача ахчах 50 процент дар.

Училище деша оттара хьачудала деза документаш:

1. Директора цІерагІа язъяь заявлени.
2. Вовзийтар тІайола тешал (е паспорт).
3. Дийша хилара документ.
4. Дезал а тІаьрбаь йола вахача моттигера справка.
5. 3x4, 4x6 размер йолаш шиъ фотокарточка.

Занятеш йолалу 1 сентябре.

Документаш хьачуийду хІора денна 8 сахьат даьлча дена 16 сахьат даллалца.

УЧИЛИЩА АДРЕС: г. Грозный, Старопромысловски район, Катаяма цІерагІа керда Поселок, Шефски улица, № 23.

Училище воагІар укх автобусашца № 4, 8, 26 а, е № 2 йолча троллейбусаца «Ташкала» яхача уж соцача кхачалца, е № 11 йолча автобусаца «7 линия» яхача из соцача кхачалца ва веза.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Х. Нурадилова цІерагІча Нохч-ГІалгІай Паччахьалкхен драмтеатре 50 шу дизара хетаяь 1981 шера 22 мае е лаьрхІа хинна юбилейни сайре тІехьаьккхай. Юбилей кица дездергда тІехьагІа дІахойтаргда.

ТЕАТРА ДИРЕКЦИ.

РАДИО

21 май

6.00 — «Фермашта кхоачам хилар доаккхараш Іаламде» (гІалгІай меттала).
6.45 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.35 — Малер оал Ханиев Ахмеда (гІалгІай меттала).
9.15 — «Общественни порядок хаоеш» яха радиожурнал (эрсий меттала).
9.30 — Ашараш (эрсий меттала).
9.45 — КПСС XXVI съезда соцамаш кхоачашдерга. «Вахарцо айха буьзаш болаш». Корреспонденци (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Литература Нохч-ГІалгІайчу» (гІалгІай меттала).
16.20 — Ашараш (нохчий меттала).
16.30 — «Социальни гІуллакхаш дегІиддара воазонаш». Беседа (эрсий меттала).
16.45 — Экономика кхом болаш хила еза! «Кхоачамех цергагІа пайда эцаш» (гІалгІай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — Ашараш (нохчий меттала).
18.40 — «Атеист» яха радиожурнал (нохчий меттала).

22 май

6.40 — «Юрта Іуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Лирически иллеш (нохчий меттала).
9.15 — «Атеист» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).
9.30 — Ашараш (нохчий меттала).
9.45 — «Хьехамча» яха къахьегама ветеранах Арсанопийх бола зарисовка (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «ДоттагІий овзам» (эрсий меттала).
17.31 — «Сценана дІасина таланг». РСФСР заслуженни артистка Алиева Тамарай творчества хьакъехь (нохчий меттала).
17.51 — Ашараш (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — Ашараш (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гІоллен Грознев кувцалуш морхаш а йолаш, лаьгІо догІа а делхаш, къилбаседа-малхбоалехьара секунде 3 — 8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 12 — 17, Грозне 13 — 15 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча хана догІа а делхаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3 — 7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен, фегара температура бийсана 3 — 8, дийнахьа 10 — 15 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; белхтокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмий — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05195. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2053.